

Міністерство освіти і науки України

Модельна навчальна програма навчального предмета
«Українська мова. 10–12 класи. Основний рівень»
для закладів загальної середньої освіти

Автори: Авраменко О. М., Вінтонів М. О. (голова робочої групи),
Вінтонів Т. М., Закорко В. В., Олексенко О. А., Тищенко З. Р.

*Рекомендовано Міністерством освіти і науки України
(наказ МОН України від 18.03.2026 р. № 483)*

Пояснювальна записка

Модельну програму «Українська мова. 10–12 класи. Основний рівень» створено відповідно до Закону України «Про повну загальну середню освіту», вимог Державного стандарту профільної середньої освіти, затвердженого Кабінетом Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851, і з урахуванням положень Типової освітньої програми для 10–12-х класів закладів загальної середньої освіти, затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 26 травня 2025 р. № 765.

Українська мова є складником мовно-літературної галузі. Навчальний предмет виконує важливу українознавчу й державотворчо-ідентифікаційну роль, оскільки предметом вивчення є не лише техніка (засоби) української мови на різних її рівнях (лексичному, фонетичному, морфологічному, синтаксичному, стилістичному), а й вираження в мові народного світогляду, багатовікової культури, традицій та моралі, духовних здобутків, культурно-мистецьких вартостей.

Програма ґрунтується на визначених стандартом ціннісних орієнтирах, спрямована на компетентнісний потенціал мовно-літературної освітньої галузі й охоплює формування наскрізних у всіх ключових компетентностях умінь.

Програма передбачає профільно-адаптаційний (10-й кл.) і профільний (11–12-й кл.) цикли навчання української мови в закладах загальної середньої освіти й спрямована на реалізацію всіх обов'язкових результатів навчання Державного стандарту профільної середньої освіти мовно-літературної освітньої галузі.

Програма створена на основі авторської науково-методичної концепції, яка ґрунтується на засадничих положеннях реформи «Нова українська школа», що закладає підвалини виховання особистості, патріота, інноватора.

Авторська концепція програми реалізує сучасні підходи до навчання, зокрема компетентнісний, діяльнісний, особистісно орієнтований, культурологічний, інтегрований.

Під час укладання програми враховано сучасні провідні принципи організації навчального матеріалу:

принцип україноцентризму: поєднання традицій та інновацій у відображенні української картини світу, зокрема в ономастичному й лінгвокультурологічному аспектах;

принцип системності засвоєння теоретичних понять: системне представлення відомостей із теорії для повторення та поглиблення знань про мовознавчі поняття;

принцип лінійності та концентричності: вивчення нового матеріалу поєднано з повторенням попереднього з поступовим заглибленням у тему, що передбачає вищий рівень мислення та опрацювання більш складної інформації;

принцип практикозорієнтованості: зміст мовних і мовленнєвих ліній підпорядковано потребі практичної реалізації набутих навичок у повсякденному житті;

принцип науковості: тематичний зміст укладено відповідно до структури лінгвістичних дисциплін, дотримано коректності та точності у відтворенні мовознавчих понять і явищ;

принцип доступності: термінологію частково адаптовано до шкільного освітнього середовища, дотримано правил послідовності викладу матеріалу;

принцип урахування вікових особливостей: здійснення добору тем у межах блоку з урахуванням вікових особливостей та пізнавальних інтересів здобувачів / здобувачок освіти старшої школи.

Метою навчального предмета «Українська мова» є розвиток компетентних мовців із гуманістичним україноцентричним світоглядом, які читають, аналізують, інтерпретують тексти різних стилів і жанрів, усно й письмово висловлюються для духовного, культурного та національного самовираження, міжкультурного діалогу, збагачення емоційно-чуттєвого досвіду, творчої самореалізації, формування системи суспільно-державних (національних) цінностей України та ставлень, а також для подальшого професійного становлення, формування громадянської стійкості.

Досягнення мети передбачає вирішення таких **завдань**:

- розвивати вміння сприймати, аналізувати, критично оцінювати й інтерпретувати тексти різних стилів і жанрів: виявляти авторську позицію, засоби мовного вираження; порівнювати їх, висловлювати й аргументувати власні судження щодо прочитаного чи почутого;

- формувати всебічне розуміння та навички використання мовного потенціалу українських письменників / письменниць, що творили образ України та стандарти духовно-культурного розвитку українства (Тараса Шевченка, Івана Франка, Лесі Українки, Василя Стуса, Дмитра Павличка, Ліни Костенко та ін.);

- тренувати вміння вести вільну динамічну дискусію в різних середовищах як із проблем функціонування, розвитку, суспільного та міжнародного значення української мови, так і з інших актуальних питань сьогодення в умовах буттєвої боротьби;

- розвивати навички граматичної вправності, розширювати лексичний запас за допомогою вивчення питомих українських лексем і фразеологем, знань словотвірної системи мови;

- виховувати повагу до культурного розмаїття та інакшості;

- сприяти осмисленню ролі мови як національного духовного коду, усвідомленню значущості української літератури, культури, історії, формуванню почуття патріотизму та громадянської стійкості, виховувати усвідомлення високої суспільної місії української мови як носія віковічних національних цінностей;

- поглиблювати вміння створювати власні творчі роботи (есе, відгуки, рецензії, власні поезії чи прозу за мотивами прочитаного), які сприяють духовному, культурному й національному самовираженню;

- удосконалювати вміння самостійно шукати, аналізувати та використовувати інформацію з різних джерел (зокрема, цифрових) для створення повідомлень, презентацій, реалізації проєктів, що є важливим для саморозвитку та подальшого професійного становлення;

- розвивати вміння застосовувати знання та ціннісні орієнтири, сформовані в процесі опанування літературних творів, для вироблення власної позиції у складних життєвих ситуаціях, критично оцінювати суспільні процеси та протистояти маніпуляціям.

Структура модельної навчальної програми. Модельна навчальна програма «Українська мова. 10–12 класи. Основний рівень» містить: 1) пояснювальну записку; 2) основну частину; 3) методичні рекомендації.

У **пояснювальній записці** охарактеризовано авторську концепцію навчального предмета, визначено засадничі принципи побудови й організації змісту програми, зазначено мету, завдання, роз'яснено структуру програми та її частин.

Основна частина містить відомості про очікувані результати навчання, зміст навчального предмета й орієнтовні види навчальної діяльності учнів / учениць за темами.

Очікувані результати визначені Державним стандартом профільної середньої освіти й позначені відповідним індексом. Їх розподілено на чотири групи: 1) усна взаємодія; 2) робота з текстом; 3) письмова взаємодія; 4) дослідження мовлення. Досягнення результатів навчання має засвідчити рівень сформованості предметної (мовної, мовленнєвої) і ключових компетентностей здобувачів освіти, оволодіння наскрізними вміннями. Основою для формулювання очікуваних результатів навчання є орієнтири для оцінювання **основного рівня** (додаток 2 Державного стандарту).

Запропонований зміст навчального предмета представлено анотованим переліком шести тем для кожного класу, який укладено відповідно до концепції авторського колективу. У кожній темі представлено мовний матеріал за такими параметрами: інформація, комунікація, текст і мовні засоби.

Запропонований підхід у вивченні навчального предмета в старшій школі дасть можливість комплексно засвоїти знання з української мови, набути навички ефективної комунікації, опанувати тонкощі коректорської та редакторської діяльності, сприятиме активному розвитку читацьких інтересів здобувачів / здобувачок освіти, дослідженню свого роду й історії мовних явищ. З метою розвитку дослідницького інтересу та навичок роботи з різними видами інформації запропоновано низку тем для проектної роботи.

Види навчальної діяльності відповідають визначеним у програмі підходам і спрямовані на формування особистості, здатної до гнучкого, аналітичного, критичного опрацювання інформації різних типів. Особливу увагу приділено здатності здобувачів / здобувачок освіти висловлювати думки, брати участь у дискусіях, створювати тексти з опорою на власний читацький досвід; сприймати, аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в текстах / медіатекстах художньої літератури, навчальної літератури, висловлюючи власні думки, почуття, ставлення та ідеї; працювати самостійно, у парах і групах; використовувати інформацію для збагачення власного досвіду й духовного розвитку, розв'язання проблем у своєму житті, розкриття творчого потенціалу; створювати власні тексти, оцінювати й удосконалювати їх.

Запропоновані види робіт для реалізації мовленнєвої змістової лінії мають орієнтовний характер; передбачається, що вчитель / учителька опрацює з учнями й ученицями більшу частину запропонованого матеріалу з розвитку мовлення. Виділяти окремі уроки для вивчення матеріалу мовленнєвої змістової лінії треба лише в тих випадках, коли тема з розвитку мовлення потребує цілої академічної навчальної години (письмовий переказ, письмовий твір-роздум, формальне есе). Здебільшого матеріал мовленнєвої змістової лінії треба розподіляти (на розсуд учителя / учительки) як окремі вправи на уроках.

У **прикінцевій частині** подано рекомендації, у яких окреслено особливості навчального предмета; описано методичні підходи до реалізації програми; запропоновано орієнтовні ресурси для досягнення мети та перелік обладнання, а також рекомендовано систему оцінювання результатів навчання.

10-й клас

Орієнтовна кількість годин: 2 год на тиждень; 70 год на навчальний рік.

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
ВСТУП Мова й держава <i>Ціннісні орієнтири:</i> державність, безпека, національна ідентичність, незалежність, свобода.		

<i>Здобувач / здобувачка освіти</i>	ВСТУП	Мовленнєва змістова лінія
<p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • переказує текст (або медіатекст), зважаючи на умови спілкування, запити й особливості аудиторії [10 МОВ 1.2.1-1]; • інтегрує інформацію з кількох джерел [10 МОВ 1.4.1-1]; • окреслює власну позицію щодо почутого повідомлення [10 МОВ 1.5.2-1]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • коментує та обґрунтовує актуальність порушених у текстах проблем, спираючись на суспільно-державні (національні) цінності [10 МОВ 2.2.1-1]; • окреслює та підтверджує аргументами свою позицію щодо прочитаного [10 МОВ 2.4.1-2]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [10 МОВ 4.1.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Державна мова як чинник національної безпеки. Роль Закону України «Про забезпечення функціонування української мови як державної» в збереженні ідентичності нації. 	<ul style="list-style-type: none"> • Читання та коментування медіатекстів із державних вебсайтів (Уповноваженого із захисту державної мови, Національної комісії зі стандартів державної мови, Інституту української мови НАН України, Інституту мовознавства імені О. О. Потебні НАН України). • Усний переказ почутого / прочитаного медіатексту. • Укладання алфавітного покажчика населених пунктів певного регіону України, які було перейменовано. <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пояснення невідповідності назв населених пунктів України орфографічним, граматичним, словотвірним нормам державної мови. • Аналіз, оцінка й інтерпретація прочитаного з кількох джерел.

Тема 1. Фонетика. Графіка. Орфоепічна норма

Ціннісні орієнтири: соціальна ініціатива, спільнодія, командна діяльність, волонтерський рух.

Усно взаємодіє:

- слухає інформацію, різну за обсягом і тематикою обраного профілю, долаючи комунікативні перешкоди, шуми [10 МОВ 1.1.1-1];
- використовує доцільний спосіб фіксування усного повідомлення відповідно до самостійно визначеної мети [10 МОВ 1.2.2-1];
- раціонально поєднує використання вербальних і невербальних засобів, виявляючи мовну стійкість [10 МОВ 1.6.1-2].

Працює з текстом:

- розрізняє факти та судження, виявляє суперечності на підставі результатів аналізу інформації з множинного тексту [10 МОВ 2.2.2-1];
- визначає ступінь достовірності, новизни, повноти інформації, отриманої з різних текстів [10 МОВ 2.4.1-1];
- окреслює та підтверджує аргументами свою позицію щодо прочитаного тексту, множинних та / або неструктурованих текстів [10 МОВ 2.4.1-2];
- самостійно здійснює добір текстів із різних джерел [10 МОВ 2.5.1-1];
- застосовує доцільні способи фіксування інформації, використовуючи вербальні й візуальні засоби, дотримуючись принципів авторського права [10 МОВ 2.6.1-1];
- створює індивідуальний / колективний творчий продукт для самовираження, викорис-

Інформація: обсяг інформації, достовірність, новизна, актуальність, несуперечливість, неупередженість, повнота інформації.

Комунікація: комунікативний намір, комунікативна мета.

Текст: різновиди текстів (множинні, перервані, змішані, фрагментарні, структуровані й неструктуровані).

Мовні засоби

- Поняття норми в сучасній українській літературній мові. Типи норм. Кодифікація мовної норми.

Мовленнєва змістова лінія

- Робота з різною за обсягом інформацією.
- Аналіз прочитаних текстів (визначення достовірності, новизни, актуальності, несуперечливості, неупередженості, повноти інформації).
- Добирання стратегій для досягнення комунікативного наміру та формулювання комунікативної мети.
- Читання текстів мовчки (множинних, перерваних, змішаних, фрагментарних, структурованих і неструктурованих).
- Ведення діалогічного мовлення в реальному часі чи під час телефонної розмови.
- Виконання завдань у ролі фахівців різних професій.
- Визначення порушень орфоепічних норм в індивідуальному мовленні.
- Складання власних чистомовок і мнемонічних фраз для запам'ятовування вимови й наголосів.
- Створення звукового повідомлення в цифровому середовищі.
- Написання есе (вільного, формального).
- Застосування орфоепічних норм.
- Добір відеоматеріалу для озвучення та дубляжу.

Мовна змістова лінія

- Визначення основних типів мовної норми.
- Огляд словників, граматик, довідкових видань.
- Відпрацювання навичок пошуку за алфавітним принципом.
- Характеристика звуків української мови.

<p>товуючи власний читацький досвід [10 МОВ 2.7.1-1].</p> <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створює тексти різної жанрово-стильової належності, зокрема за тематикою обраного профілю [10 МОВ 3.1.1-1]; • добирає комунікативно доцільні засоби увиразнення мовлення, дотримуючись стильових і соціокультурних норм [10 МОВ 3.1.2-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [10 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послуговуючись здобутими знаннями з мови [10 МОВ 4.2.1-1]; • застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети [10 МОВ 4.2.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Фонетика. Графічна система української мови. Робота в пошуковій системі за алфавітним принципом. • Орфоепічна норма. Поняття «милозвучність». • Найпоширеніші випадки чергування звуків. Чергування звуків під час відмінювання українських прізвищ: голосних <i>о-і, е-ї</i> в прізвищах (<i>Кривоніс — Кривоноса, Пономарів — Пономарева</i> тощо); випадіння <i>о, е</i> в прізвищах (<i>Жайворонок — Жайворонка, Вітер — Вітра</i> тощо); приголосних <i>г-з, к-ц, х-с</i> у прізвищах (<i>Гереза — Герезі, Заволока — Заволоці, Муха — Мусі</i> тощо). • Основні випадки чергування <i>у-в, і-й</i>. • Склад. Наголос. Основні правила наголошування слів. Особливості наголошування українських прізвищ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Обґрунтування основних випадків уподібнення приголосних звуків, наближення голосних звуків. • Читання текстів із дотриманням правил вимови голосних і приголосних звуків, звукосполучень. • Аналіз мовлення дикторів, телеведучих, блогерів, журналістів тощо. • Лінгвістичне дослідження «Порушення орфоепічної норми в сучасних медіа». • Пошук і фіксація відеофрагментів сучасних пісень із порушенням орфоепічної норми. • Добирання українських прислів'їв і приказок як зразків милозвучності. • Транскрибування слів і речень. • Читання та артикуляція чистомовок і скоромовок. • Написання словникових і текстових диктантів. • Добирання до слова форм із чергуванням звуків. • Розрізнення слів за допомогою наголосу. • Обґрунтування наголосу в українських прізвищах (<i>Кравець, Коваль; Писаренко, Олексенко; Горчак, Гуменюк, Остапчук</i>).
---	--	---

Тема 2. Будова слова. Словотвір

Ціннісні орієнтири: культура віртуального спілкування, мережевий етикет (нетикет), цифрова освіта, грамотність висловлення.

<p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • слухає інформацію, різну за обсягом і тематикою обраного профілю, долаючи комунікативні перешкоди, шуми [10 МОВ 1.1.1-1]; • інтегрує інформацію з кількох джерел (зокрема, медіатекстів) за тематикою обраного 	<p>Інформація: медіа.</p> <p>Комунікація: комунікативні перешкоди й шуми, неструктуроване мовлення.</p> <p>Текст: медіатекст.</p>	<p style="text-align: center;">Мовленнєва змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення джерел і видів інформації з медіа. • Виявлення та усунення комунікативних перешкод і шумів. • З'ясування та усунення причин неструктурованого мовлення. • Аналіз медіатекстів (визначення формату, мети, прихованих смислів).
---	--	---

<p>профілю або художніх текстів для виконання актуальних завдань [10 МОВ 1.4.1-1];</p> <ul style="list-style-type: none"> • окреслює власну позицію щодо почутого повідомлення [10 МОВ 1.5.2-1]; • виявляє гнучкість і стійкість в обстоюванні власної позиції з урахуванням різних думок, аргументів [10 МОВ 1.6.1-1]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • коментує та обґрунтовує актуальність порушених проблем, спираючись на суспільно-державні (національні) цінності України, українські історико-культурні надбання і традиції у світовому ціннісному контексті [10 МОВ 2.2.1-1]; • визначає та аналізує мовні / стильові / жанрові / естетичні / прагматичні / історико-культурні особливості форми та змісту тексту [10 МОВ 2.2.3-1]; • інтегрує інформацію з кількох прочитаних текстів для формулювання обґрунтованих висновків та аргументованих рішень для вирішення різних життєво важливих проблем [10 МОВ 2.2.4-1]; • обґрунтовує перспективи використання інформації для досягнення особистісно й суспільно значущої мети та вирішення життєво важливих проблем [10 МОВ 2.4.1-3]; • самостійно здійснює добір із різних джерел для успішної самореалізації [10 МОВ 2.5.1-1]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створює тексти різної жанрово-стильової належності, зокрема за тематикою обраного профілю, відповідно до індивідуальних і 	<p style="text-align: center;">Мовні засоби</p> <ul style="list-style-type: none"> • Мотиваційні відношення між твірним і похідним словом. Актуальні способи словотворення. 	<ul style="list-style-type: none"> • Укладання правил мовного нетикету. • Розташування речень у логічній послідовності для відновлення цілісності тексту. • Створення власних текстів різних жанрів для спілкування в соцмережах. • Добирання навчального матеріалу для рубрики «Гоже — негоже?» на тему мережевого етикету. • Написання вільного / формального есе на суспільні та морально-етичні теми. • Створення запитань для чатботу «Цифрова освіта». • Підготовка до участі в дискусії з проблемних питань словотвору. • Застосування різних комунікативних стратегій у командній діяльності. • Проектна діяльність. Дослідження способів творення прізвищ (учнів / учениць класу, школи, мешканців населеного пункту, України), основних словотвірних типів українських прізвищ на території громади, області, України (<i>на вибір</i>). <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення напрямку мотивації під час творення слів. • Обґрунтування актуальності способів творення. • Добирання прикладів застосування активних словотвірних засобів: суфіксів <i>-ацій, -щин-, -ість, -льник, -увач, -овець, -нн-, -льн-, -ницьк-, -ат-, -ивн-, -іюва-</i> та ін.; префіксів <i>зде, зне-, від-, ре-, недо-, анти-, пост-, після-, по, над-, най-, уне-</i> та ін. • Визначення суфіксів пестливості та згрубілості, сфери їхнього поширення, значеннєвих нюансів.
--	---	---

<p>суспільних потреб, дотримуючись засад академічної доброчесності [10 МОВ 3.1.1-1];</p> <ul style="list-style-type: none"> • добирає комунікативно доцільні засоби вираження мовлення, дотримуючись стильових і соціокультурних норм [10 МОВ 3.1.2-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [10 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послуговуючись здобутими знаннями з мови [10 МОВ 4.2.1-1]; • застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети в змінних умовах спілкування [10 МОВ 4.2.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Найпоширеніші способи творення українських прізвищ. Карта поширення прізвищ. • Авторські новотвори, їхня роль у художньому стилі й масмедійному просторі. 	<ul style="list-style-type: none"> • З'ясування особливостей уживання поширених твірних основ (наприклад: <i>україно-, російсько-, націє-</i>) і слів, утворених від власних назв. • Обґрунтування тенденції до використання власне українських словотворчих засобів: усунення іншомовного дієслівного суфікса <i>-ир- / -ір-</i>, заміна його на <i>-ува(ти), -іюва(ти)</i>. • Уживання суфіксів у віддієслівних іменниках (<i>повтор і повторення, вибір і вибирання</i>), поширення префікса <i>уне-, у-</i>, творення та поширення сфери вживання фемінітивів. • Добирання нормативних суфіксальних і префіксальних відповідників до запропонованого текстового матеріалу. • Мінідослідження поширеності суфіксів пестливості та згрубілості в усній народній творчості (колискові, казки), у поетичному мовленні (М. Вінграновський, Л. Костенко, С. Осока й інші), їхньої активності в мові засобів масової інформації з визначенням спектру їхніх значень. • Робота зі словниками. • Написання словникових і текстових диктантів. • Дослідження способів творення українських прізвищ. • Визначення найактивніших суфіксів творення прізвищ (<i>-енк (о), -ук, -юк, -ич</i>) та ін.). • З'ясування особливостей творення прізвищ способом складання основ чи слів (<i>Білозір, Гречкосій, Неїжмак</i> та ін.). • Пояснення причин виникнення новотворів.
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Стилiстичнi можливостi словотворення i формотворення. 	<ul style="list-style-type: none"> • Визначення виражальних можливостей новотворiв у рiзних стилях i жанрах мовлення. • Робота зi словниками з пошуку прикладiв слiв з iншомовними основами й українськими словотворчими елементами (<i>дронар, вiдфрендити, хейтити, хайпити, стартапний, флешбекатись, згеноцидити, флешмобний</i> тощо). • Добирання контекстiв зi словами, утвореними iншомовними суфiксами й префiксами вiд українських основ (<i>могилiзацiя, вибрант, екскомандувач, монозгряя, десатанiзацiя, суперлiки, дерусифiкацiя</i> тощо). • Обґрунтування стилiстичної ролi словотвору в текстах українських письменникiв / письменниць (М. Вiнграновський, В. Стус, Т. Мельничук, I. Калинець, I. Свiтличний, Г. Чубай, Ю. Шевчук, Л. Костенко, Ю. Издик та iн.). • Робота з медiатекстами: виокремлення новотворiв, з'ясування їхнього лексичного значення, способу словотворення, їхньої ролi для увиразнення тексту, доречностi використання.
--	---	--

Тема 3. Лексична норма.

Фразеологiчна норма

Цiннiснi орієнтири: успішнiсть людини, професiоналiзм, майстернiсть, українцi національного й свiтового значення.

<p>Усно взаємодiє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • слухає iнформацiю, рiзну за обсягом i тематикою обраного профiлю, долаючи комунікативнi перешкоди, шуми [10 МОВ 1.1.1-1]; • виокремлює вiдповiдно до змiнюваних завдань iнформацiю з одного чи кількох 	<p>Інформація: медiа (<i>повторення</i>).</p> <p>Комунікація: комунікативнi перешкоди та шуми, неструктуроване мовлення (<i>повторення</i>).</p> <p>Текст: медiатекст (<i>повторення</i>).</p>	<p>Мовленнєва змiстова лiнiя</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення джерел i видiв iнформацiї з медiа. • Виявлення та усунення комунікативних перешкод i шумiв. • З'ясування та усунення причин неструктурованого мовлення.
---	---	--

<p>джерел (зокрема, текстів, медіатекстів) за тематикою обраного профілю або художніх текстів, а також неструктурованого мовлення для ефективної комунікації [10 МОВ 1.3.1-1];</p> <ul style="list-style-type: none"> • виокремлює та послідовно розрізняє в почутому повідомленні за тематикою обраного профілю або художньому тексті факти та судження [10 МОВ 1.4.3-1]; • вибудовує комунікацію з іншими, забезпечуючи позитивний емоційний фон завдяки врахуванню особливостей контексту й інших важливих характеристик ситуації спілкування [10 МОВ 1.7.2-1]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • інтегрує інформацію з кількох прочитаних текстів (зокрема, медіатекстів) за тематикою обраного профілю в цифровому середовищі для формулювання обґрунтованих висновків [10 МОВ 2.2.4-1]; • визначає ступінь достовірності, новизни, повноти інформації, отриманої з різних текстів [10 МОВ 2.4.1-1]; • обґрунтовує критерії добору текстів (зокрема, художніх текстів, медіатекстів) для читання [10 МОВ 2.5.1-2]; • створює індивідуальний / колективний творчий продукт для самовираження, використовуючи власний читацький досвід [10 МОВ 2.7.1-1]; • застосовує доцільні способи фіксування інформації, використовуючи вербальні й візуальні засоби, дотримуючись принципів 	<p style="text-align: center;">Мовні засоби</p> <ul style="list-style-type: none"> • Сучасні лексикографічні джерела. Основні типи словників. Довідкові медіаресурси. Словники й довідники власних імен, прізвищ. • Лексичне значення слова. Стилiстичні особливості вживання слів. Синонімічне різноманіття як ознака лексичного багатства української мови. Пароніми. 	<ul style="list-style-type: none"> • Аналіз медіатекстів (визначення формату, мети, прихованих смислів). • Аудіювання і читання текстів (медіатекстів). • Написання автобіографії, есе. • Виконання завдань у ролі фахівців різних професій. • Редагування різностильових текстів (медіатекстів) із порушенням лексичних норм. • Обговорення дискусійних питань щодо проблеми вживання особистістю ненормативної (табуйованої) лексики. • Створення тексту реклами центру професійного редагування і коректури. • Інценування побутової сварки (суперечки) з використанням фразеологізмів. • Укладання мінісловників. • Застосування різних комунікативних стратегій у командній діяльності. • Перетворення інформації з текстової на графічну. • Проектна діяльність. Дослідження і презентація власного прізвища (за допомогою сучасних інструментів). <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Пошук, зіставлення, аналіз потрібної інформації в різних лексикографічних джерелах (зокрема, мультимедійних). • Визначення достовірності наявної інформації. • Уживання слів у прямому й переносному значенні відповідно до стилів мовлення. • Розрізнення значень слів-паронімів. • Запобігання помилковому вживанню паронімів (практично).
--	--	---

<p>авторського права [10 МОВ 2.6.1-1].</p> <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створює тексти різної жанрово-стильової належності відповідно до індивідуальних і суспільних потреб, дотримуючись засад академічної доброчесності [10 МОВ 3.1.1-1]; • добирає комунікативно доцільні засоби вираження мовлення (зокрема, засоби художньої виразності), дотримуючись стильових і соціокультурних норм [10 МОВ 3.1.2-1]; • здійснює онлайн-взаємодію, зокрема дискутує в цифровому середовищі в режимі реального часу, толерантно обстоюючи власну позицію, дотримуючись засад академічної доброчесності та норм електронного спілкування [10 МОВ 3.2.2-1]; • виокремлює різні види помилок у власних і чужих текстах, пояснює причини виникнення таких помилок [10 МОВ 3.3.1-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [10 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послуговуючись здобутими знаннями з мови [10 МОВ 4.2.1-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Значення твірних основ українських прізвищ. • Лексика української мови за походженням. Прізвища іншомовного походження. Загальноновживані слова. Професійна, розмовна лексика. Репресовані слова. • Діалект — первинне джерело мови, її колорит. Значення діалектів у життєздатності кожної мови. Українська діалектна карта. • Застарілі та нові слова (неологізми). Нейтральна й емоційно забарвлена лексика. Стилїстичний аспект лексичних ресурсів української мови. • Лексична помилка (<i>практично</i>). Дискусійні питання лексичної норми. • Фразеологізм як носій менталітету нації. 	<ul style="list-style-type: none"> • Збагачення власного активного словника. • Добір українських прислів'їв і приказок. • Спостереження над явищем омонїмії прізвищ — переходу слів від загальних назв до власних (<i>кисіль — Кисіль, скворода — Скворода, кушнір — Кушнір</i> тощо). • Пошук значення і походження власного прізвища (від імені батька, матері, роду занять, національності тощо). • Моделювання ситуацій для застосування професійної, розмовної лексики. • Дослідження базової лексики мов, регіонів, родин, друзів. • Визначення походження українських назв місяців. • Розрізнення походження <i>-поль</i> і <i>-піль</i> у назвах українських населених пунктів (<i>Маріуполь</i> і <i>Боріспіль</i> та ін.). • Добирання власне українських відповідників до слів іншомовного походження. • Лінгвістичний експеримент: заміна в тексті слів іншомовного походження питомими українськими. • Добирання пісень із використанням діалектизмів. • Тлумачення значень діалектизмів. • Заміна тавтології синонімами (<i>Учителя запросили в учительську. Запитати питання. Будувати будинок. Внести внесок</i> тощо). • Визначення стандартних мовних норм і неформальної мови (сленгу). • Критичне оцінювання доцільності вживання лайливих слів.
---	---	---

		<ul style="list-style-type: none"> • Розкриття національного колориту української лайки. • Заміна табуьованої (ненормативної) лексики колоритними відповідниками української лайки. • Виявлення порушень лексичної норми в зовнішній рекламі, редагування рекламних текстів. • Створення текстів різних стилів із дотриманням норм літературної мови. • Робота з фразеологічним словником. • Виявлення фразеологізмів у текстах художнього стилю. • Укладання мінісловників. • Написання словникових і текстових диктантів.
Теми 4–5. Орфографічна норма <i>Ціннісні орієнтири:</i> підприємництво, власний бізнес, правослушність, філософія меценатства.		
<p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • застосовує різні прийоми для забезпечення комунікації в різних ситуаціях спілкування за тематикою обраного профілю, дотримуючись норм культури спілкування [11 МОВ 1.1.2-1]; • визначає мету, прямі та приховані наміри автора усного повідомлення, за потреби визначаючи прийнятні способи впливу на співрозмовника для налагодження комунікативної взаємодії та порозуміння [10 МОВ 1.4.2-1]; • визначає ступінь достовірності, новизни, повноти, несуперечливості, неупередженості почутої інформації за тематикою обраного профілю, наводить аргументи щодо своєї позиції [10 МОВ 1.5.1-1]; 	<p>Інформація: інформаційна гігієна (розрізнення неправдивої інформації, маніпуляції та пропаганди).</p> <p>Комунікація: комунікативна ситуація, норми культури спілкування, комунікативні прийоми, переваги та ризики використання і поєднання різних вербальних засобів, зокрема засобів художньої виразності, і невербальних засобів у різних комунікативних ситуаціях.</p> <p>Текст: медіатекст.</p>	<p style="text-align: center;">Мовленнєва змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Розрізнення неправдивої інформації, маніпуляції та пропаганди. • Удосконалення норм культури спілкування. • Визначення комунікативних прийомів, переваг і ризиків використання та поєднання різних вербальних засобів, зокрема засобів художньої виразності, і невербальних засобів у різних комунікативних ситуаціях. • Створення та розігрування діалогу за комунікативною ситуацією (з використанням етикетних формул) в офіційно-діловому стилі. • Читання текстів і медіатекстів мовчки. • Зіставлення прочитаного з власними ціннісними орієнтирами. • Створення усного переказу тексту художнього стилю на морально-етичну тему.

<ul style="list-style-type: none"> • раціонально поєднує використання вербальних і невербальних засобів, виявляючи мовну стійкість [10 МОВ 1.6.1-2]; • демонструє володіння прийомами емоційної саморегуляції в різних ситуаціях усної комунікації [10 МОВ 1.7.1-2]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вільно застосовує різні способи читання текстів (зокрема, медіатекстів) за тематикою обраного профілю або художніх текстів у друкованому та цифровому форматі [10 МОВ 2.1.1-1]; • розрізняє факти та судження, виявляє суперечності на підставі результатів аналізу інформації з множинного тексту [10 МОВ 2.2.2-1]; • окреслює та підтверджує аргументами свою позицію щодо прочитаного тексту, множинних та / або неструктурованих текстів [10 МОВ 2.4.1-2]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створює тексти різної тематики й обсягу, доцільно використовуючи цифрові засоби для поширення інформації щодо особистісних і суспільно важливих питань [10 МОВ 3.2.1-1]; • представляє створені тексти, зокрема за тематикою обраного профілю, у різний спосіб [10 МОВ 3.1.1-2]; • розпізнає прояви маніпулятивних впливів у цифровому середовищі та використовує різні стратегії протидії таким впливам [10 МОВ 3.2.3-1]; 	<p style="text-align: center;">Мовні засоби</p> <ul style="list-style-type: none"> • Орфографічна норма. Орфографічний словник. Принципи української орфографії. • Редакції правопису української мови: традиції та сучасна норма. • Написання букв, що позначають ненаголошені голосні е, и, о. • Правопис префіксів. • Правопис суфіксів. • Спрощення в групах приголосних. • Зміни приголосних при творенні слів. • Подвоєння та подовження приголосних. • Апостроф. • М'який знак. 	<ul style="list-style-type: none"> • Розташування речень у логічній послідовності для відновлення цілісності тексту. • Виконання завдань у ролі фахівців різних професій. • Написання тексту реклами / оголошення. • Редагування і коригування текстів професійного спрямування. • Визначення, виправлення та аргументування орфографічних помилок. • Створення тематичних текстів. • Написання вільного / формального есе. • Застосування різних комунікативних стратегій у командній діяльності. • Проектна діяльність. Підготовка бізнес-плану власного виробництва, книгарні, кав'ярні тощо (за допомогою цифрових інструментів). <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Робота з орфографічним словником. • Формування і застосування правил орфографії. • Ознайомлення з історією «Українського правопису». • Обґрунтування написання букв, що позначають ненаголошені голосні е, и, о, префіксів, суфіксів. • Визначення випадків спрощення в групах приголосних. • Обґрунтування змін приголосних при творенні прикметників, іменників за допомогою суфіксів, при творенні ступенів порівняння прикметників і прислівників. • Виявлення орфографічних помилок у медіатекстах.
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • добирає способи вдосконалення тексту за самостійно визначеними критеріями [10 МОВ 3.3.1-2]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [10 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послуговуючись здобутими знаннями з мови [10 МОВ 4.2.1-1]; • застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети в змінних умовах спілкування [10 МОВ 4.2.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Написання слів іншомовного походження. Протиріччя в правописі українських і запозичених слів. • Велика буква й лапки у власних назвах. Складні випадки написання географічних назв. • Правопис складних слів. • Написання <i>не</i> з різними частинами мови. • Написання прислівників і прислівникових сполук. Правопис прислівників кулінарного маркетингу (<i>котлета по-київськи, хачапури по-аджарськи</i> тощо), прислівникових новостворів (<i>цьогоріч, тогоріч, зусібіч, навзаплюшки, навсепоказ</i> тощо). Розрізнення і написання прислівників і співзвучних сполук. • Нормативність написання імен, прізвищ, імен по батькові, псевдонімів, позивних і похідних від них прикметників. • Основні правила переносу та скорочення слів. 	<ul style="list-style-type: none"> • Визначення ненормативного написання лексики в царині кулінарії (<i>фрітата, ризото, лазанья, брускета, фокача, круасан, крем-брюле; фета, чедер, моцарела; американо, лате, капучино</i> тощо). • Обґрунтування вживання великої букви, лапок у власних і загальних назвах. • Укладання тематичних і комплексних словникових диктантів. • Обґрунтування написання <i>не</i> з різними частинами мови. • Лінгвістичне дослідження «Порушення орфографічних норм у меню, рекламі». • Редагування текстів різних стилів (<i>практично</i>). • Написання прислівників і прислівникових сполук. • Створення завдань у тестовій формі за вивченим матеріалом із теми «Орфографічна норма». • Лінгвістичне дослідження «Порушення орфографічних норм в індивідуальних власних назвах, назвах закладів, населених пунктів». • Написання імен, прізвищ, імен по батькові, псевдонімів, позивних, зокрема подвійних імен, прізвищ. • Утворення і написання похідних прикметників від імен, прізвищ, імен по батькові, псевдонімів, позивних. • Написання словникових і текстових диктантів.
---	--	--

Тема 6. Основи редагування: словотвірний, лексичний та орфографічний рівні.

Робота з текстами (практично)

Ціннісні орієнтири: мова, національне мовомислення, культура мовлення, мова професії.

Усно взаємодіє:

- слухає інформацію, різну за обсягом і тематикою обраного профілю, долаючи комунікативні перешкоди, шуми [10 МОВ 1.1.1-1];
- застосовує різні прийоми для забезпечення комунікації в різних ситуаціях спілкування за тематикою обраного профілю, дотримуючись норм культури спілкування [10 МОВ 1.1.2-1].

Працює з текстом:

- визначає та аналізує мовні, стильові, естетичні особливості форми й змісту тексту [10 МОВ 2.2.3-1];
- пояснює вплив прочитаного на власний емоційно-чуттєвий досвід [10 МОВ 2.3.1-1];
- застосовує доцільні способи фіксування інформації, дотримуючись принципів авторського права [10 МОВ 2.6.1-1].

Письмово взаємодіє:

- добирає комунікативно доцільні засоби увиразнення мовлення, дотримуючись стильових і соціокультурних норм [10 МОВ 3.1.2-1];
- добирає способи вдосконалення тексту за самостійно визначеними критеріями [10 МОВ 3.3.1-2];
- усуває недоліки в тексті на різних рівнях його організації, ураховуючи жанрово-стильові та композиційні особливості тексту, коментує зроблені виправлення [10 МОВ 3.3.2-1].

Інформація: змістові, формальні, функційні аспекти інформації.

Комунікація: комунікативно доцільні засоби увиразнення мовлення.

Текст: гіпертекст.

Мовні засоби

- Етапи редагування тексту. Види помилок. Композиційна норма: структура тексту, логіка й послідовність викладу.
- Редагування на словотвірному рівні: норми та типові відхилення. Робота з префіксами, суфіксами, складними словами. Словотвірна варіантність слів.

Мовленнєва змістова лінія

- Визначення змістових, формальних, функційних аспектів інформації.
- Виявлення та добір комунікативно доцільних засобів увиразнення мовлення.
- Аудіювання, читання мовчки медіатекстів.
- Виконання завдань у ролі фахівців різних професій.
- Створення тексту для репортажу на суспільну чи морально-етичну тему.
- Укладання індивідуального мінісловника.
- Активне слухання інформації.
- Обговорення дискусійних питань щодо вживання іншомовних запозичень.
- Використання онлайн-ресурсів для роботи з гіпертекстом, зокрема пошуку інформації про свій родовід (Міжархівний пошуковий портал, генеалогічне товариство «Рідні» тощо).
- Пошук інформації про процедуру офіційної зміни прізвища (цифровий сервіс «Дія», Портал державних послуг тощо).

Мовна змістова лінія

- Редагування тексту: усвідомлення змісту, перевірка фактів, виправлення мовних помилок, остаточне вичитування.
- Визначення граматичних моделей, що порушують українську словотворчу систему.
- Виправлення помилок слововживання, калькування тощо.

<p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [10 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послуговуючись здобутими знаннями з мови [10 МОВ 4.2.1-1]; • застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети в змінних умовах спілкування [10 МОВ 4.2.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Лексичний рівень редагування: слово й контекст. Стилiстичний аспект редагування тексту. • Боротьба з мовними штампами та кальками. Псевдоросiянізми. Мовний пуризм. • Орфографічний рівень редагування: чинний правопис та його новації. Варіативність мовних норм. • Комплексне редагування медійних текстів (читабельність, логічність, виразність). • Проблема зросійщення українських прізвищ (<i>Білик — Бєлік, Пономарів — Пономарьов, Кислюк — Кислюков, Іваненко — Іваненков, Шумило — Шумілов, Олексієнко — Алексєєнков, Масло — Маслó, Козák — Кóзак</i> тощо). 	<ul style="list-style-type: none"> • Унормування фразеологічних зворотів. • Заміна іншомовних запозичень питомими словами. • Написання слів згідно із чинними нормами української мови. • Написання словникових і текстових диктантів. • Порівняння класичних і сучасних пісенних текстів щодо дотримання мовних норм. • Удосконалення структури тексту відповідно до специфіки медіа. • Перевірка достовірності наданої інформації, наявності посилань. • Ознайомлення з основними видами деформацій українських прізвищ. • Дослідження прізвищ власного роду з метою виявлення зросійщених форм. • Усвідомлення потреби повернення родового прізвища.
---	---	---

11-й клас

Орієнтовна кількість годин: 2 год на тиждень; 70 год на навчальний рік.

Очікувані результати навчання	Пропонований зміст навчального предмета	Вид навчальної діяльності
Вступ <i>Ціннісні орієнтири:</i> мова, українське назовництво, єдність, національна ідея.		
<p style="text-align: center;"><i>Здобувач / здобувачка освіти</i></p> <p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • застосовує різні прийоми для забезпечення комунікації в різних ситуаціях спілкування, дотримуючись норм культури спілкування [11 МОВ 1.1.1-1]; • інтегрує інформацію з кількох джерел для виконання актуальних завдань [11 МОВ 1.4.1-1]; • визначає прямі та приховані наміри автора (співрозмовника) [11 МОВ 1.4.2-1]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • застосовує різні способи читання текстів [11 МОВ 2.1.1-1]; • розрізняє факти й судження, виявляє суперечності на підставі результатів аналізу інформації з кількох джерел [11 МОВ 2.2.2-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [11 МОВ 4.1.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Українська мова — основа національної єдності, носій культури, спосіб мислення. 	<p style="text-align: center;">Мовленнєва змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Читання та коментування медіатекстів, аналіз фрагментів відеонovin про національні мовні традиції, що єднують. • Обговорення дискусійних питань, пов'язаних із потребою дотримання державних мовних вимог. • Написання вільного есе. <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення статусу української мови за Конституцією України. • Дотримання державних мовних вимог у всіх галузях суспільства — запорука національної єдності. • Маркування українського простору (власних імен, імен по батькові, прізвищ, назв населених пунктів, назв закладів, установ тощо) засобами державної мови — утвердження національної ідентичності. • Усвідомлення генетичної та духовної єдності з Україною українців за кордоном, досвід діаспори. • Збереження культурних цінностей через національні мовні традиції.

Тема 1. Морфологічна норма.

Іменник

Ціннісні орієнтири: рід, народ, нація, родова пам'ять, національна ідентифікація.

Усно взаємодіє:

- застосовує різні прийоми для забезпечення комунікації в різних ситуаціях спілкування за тематикою обраного профілю, дотримуючись норм культури спілкування [11 МОВ 1.1.2-1];
- використовує доцільний спосіб фіксування усного повідомлення, дотримуючись достовірності та засад академічної доброчесності [11 МОВ 1.2.2-1];
- інтегрує інформацію з кількох джерел для виконання актуальних завдань [11 МОВ 1.4.1-1];
- визначає мету, прямі й приховані наміри автора усного повідомлення для налагодження комунікативної взаємодії та порозуміння [11 МОВ 1.4.2-1];
- раціонально поєднує використання вербальних і невербальних засобів в умовах реалізації різних комунікативних стратегій, виявляючи мовну стійкість [11 МОВ 1.6.1-2];
- вибудовує комунікацію з іншими, забезпечуючи позитивний емоційний фон завдяки врахуванню особливостей контексту й інших важливих характеристик ситуації спілкування [11 МОВ 1.7.2-1].

Працює з текстом:

- розрізняє факти та судження, виявляє суперечності на підставі результатів аналізу інформації з кількох текстів [11 МОВ 2.2.2-1];

Інформація: стратегії пошуку інформації.

Комунікація: перебіг і результат комунікації.

Текст: стиль, жанр, структура тексту.

Мовні засоби

- **Іменник.** Морфологічні ознаки й синтаксична роль іменників (*повторення*). Тво-

Мовленнєва змістова лінія

- Визначення стратегій пошуку інформації.
- З'ясування впливів на перебіг і результат комунікації.
- Визначення особливостей стилю, жанру, структури тексту.
- Читання мовчки текстів, різних за стилем, жанром, структурою.
- Дискусія щодо доречності заміни формули «ім'я + по батькові + прізвище» на «ім'я + прізвище» (у науково-популярному стилі).
- Підготовка гумористичного виступу (стендапу) у розмовно-побутовому стилі.
- Добирання навчального матеріалу для рубрики «Гоже — негоже?» на тему вживання іменників.
- Дослідження особливостей творення, відмінювання, правопису свого імені по батькові.
- Дослідження походження, відмінювання, написання відіменникового українського прізвища чи неслов'янського прізвища.
- Складання тематичної реп-версії з прізвищ видатних українських діячів на основі співзвучності суфіксів і закінчень.
- Написання вільного та формального есе в різних формах — прозовій чи віршовій.

Мовна змістова лінія

- Визначення роду, числа, відмінка, синтаксичної ролі іменників.
- Визначення відміни, групи іменників.

<ul style="list-style-type: none"> • окреслює та підтверджує аргументами свою позицію щодо прочитаного тексту чи кількох текстів (зокрема, медіатекстів) за тематикою обраного профілю або художніх текстів (медіатекстів), множинних та / або неструктурованих текстів [11 МОВ 2.4.1-2]; • обґрунтовує критерії добору текстів (зокрема, художніх текстів, медіатекстів) для читання [12 МОВ 2.5.1-2]; • визначає та аналізує мовні / стильові / жанрові / історико-культурні особливості форми та змісту тексту (зокрема, медіатексту), їхній взаємозв'язок [11 МОВ 2.2.3-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [11 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послугуючись здобутими знаннями з мови [11 МОВ 4.2.1-1]; • застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети в змінних умовах спілкування [11 МОВ 4.2.2-1]. 	<p>рення іменників на позначення осіб жіночої статі.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Поділ іменників на відміни та групи (<i>повторення</i>). • Складні випадки відмінювання іменників. • Трикомпонентна формула власного імені українців як тяглість давньоукраїнської традиції. Відіменникові українські прізвища. • Творення, відмінювання і правопис імен по батькові. • Написання та відмінювання неслів'янських прізвищ. 	<ul style="list-style-type: none"> • Добирання суфіксів для творення іменників на позначення осіб жіночої статі (фемінітивів). • Заміна словами-регулятивами недоречних фемінітивів: <i>пан</i> — <i>панич</i>; <i>пані</i> — <i>панна</i>. • Відмінювання іменників II відміни чоловічого роду. • Кличний відмінок іменників. • Уживання питомих українських форм давального відмінка із закінченнями -ові, -еві (-сві) (<i>директорові</i> замість <i>директору</i>, <i>каменеві</i> замість <i>каменю</i>). • Уживання закінчень іменників жіночого роду III відміни в родовому відмінку однини (<i>радости</i> замість <i>радості</i>, <i>Рúсі</i> замість <i>Рúсі</i> тощо). • Написання словникових і текстових диктантів. • Відмінювання іменників іншомовного походження. • Пояснення потреби назовництва у формі «ім'я + по батькові + прізвище». • Визначення особливостей походження, відмінювання, написання українських відіменникових прізвищ. • Відмінювання українських прізвищ, псевдонімів (мн., Р. в.: <i>Пучок</i> — <i>Пучків</i>; <i>Тищенók</i> — <i>Тищенків</i>; <i>Нечуй-Левицького</i> — <i>Нечуя-Левицького</i> тощо). • З'ясування походження назв <i>Україна</i>, <i>Русь</i> (<i>руський</i>), <i>Росія</i> (<i>російський</i>).
--	--	--

Тема 2. Прикметник. Займенник

Ціннісні орієнтири: любов, патріотизм, традиції, національна самосвідомість, захист Батьківщини.

<p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • переказує усне повідомлення в різний спосіб, зважаючи на умови спілкування, дотримуючись достовірності й засад академічної доброчесності [11 МОВ 1.2.1-1]; • виокремлює та послідовно розрізняє в почутому повідомленні факти й судження [11 МОВ 1.4.3-1]; • окреслює власну позицію щодо почутого повідомлення, ураховуючи її подібність чи відмінність із позиціями інших, а також переваги власної позиції [11 МОВ 1.5.2-1]; • передбачає емоційну реакцію слухача / групи слухачів у різних ситуаціях спілкування, моделюючи можливі ефективні дії для зниження чи підвищення рівня емоційності комунікативної взаємодії [11 МОВ 1.7.1-1]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • окреслює та підтверджує аргументами свою позицію щодо прочитаного тексту [11 МОВ 2.4.1-2]; • обґрунтовує перспективи використання інформації для вирішення життєво важливих проблем [11 МОВ 2.4.1-3]; • створює індивідуальний / колективний творчий продукт для самовираження, використовуючи власний читацький досвід [11 МОВ 2.7.1-1]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створює тексти різної жанрово-стильової належності відповідно до індивідуальних і	<p>Інформація: стратегії пошуку інформації (повторення і тренування).</p> <p>Комунікація: перебіг і результат комунікації (повторення і тренування).</p> <p>Текст: стиль, жанр, структура тексту (повторення).</p> <p style="text-align: center;">Мовні засоби</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прикметник. Розряди прикметників за значенням (повторення). Відмінювання прикметників. • Ступені порівняння прикметників.	<p style="text-align: center;">Мовленнєва змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Застосування стратегій пошуку інформації. • З'ясування впливів на перебіг і результат комунікації. • Обґрунтування особливостей стилю, жанру, структури тексту. • Удосконалення публічних виступів на морально-етичні теми в публіцистичному стилі (історія із життя (сторітелінг), виступ у форматі TED тощо). • Виконання завдань у ролі фахівців різних професій. • Розташування речень у логічній послідовності для відновлення цілісності тексту. • Складання листа-запрошення з використанням стилістичних можливостей займенників. • Перетворення інформації на різні форми (текстової на графічну й навпаки). • Дослідження творення, відмінювання і написання відприкметникових чи відзайменникових прізвищ. • Написання творчої роботи на морально-етичні теми в художньому стилі. • Створення медіатексту з рекламою товарів крафтового виробництва. <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення прикметників, що перейшли в іменники. • Розрізнення вищого й найвищого ступенів порівняння (найкраща співачка року (замість <i>краща</i>), найвища посада (замість <i>вища</i>)).
--	---	---

<p>суспільних потреб, дотримуючись засад академічної доброчесності [11 МОВ 3.1.1-1];</p> <ul style="list-style-type: none"> • розпізнає прояви небезпечних (зокрема, маніпулятивних) впливів у цифровому середовищі та використовує різні стратегії протидії таким впливам [11 МОВ 3.2.3-1]; • представляє створені тексти, зокрема за тематикою обраного профілю, у різний спосіб [11 МОВ 3.1.1-2]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [11 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послугуючись здобутими знаннями з мови [11 МОВ 4.2.1-1]; • застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети в змінних умовах спілкування [11 МОВ 4.2.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Творення і правопис присвійних прикметників. • Походження, написання і відмінювання відприкметникових прізвищ. • Займенник. Розряди займенників за значенням (<i>повторення</i>). Українські прізвища, утворені від займенників. • Відмінювання і правопис займенників. • Уживання займенників. Стилiстичні можливості займенників, варіанти вживання. 	<ul style="list-style-type: none"> • Використання прислівників <i>дуже, вельми, занадто, мало, украй, зовсім, особливо, трохи, децю, злегка</i> та ін. • Уживання прикметникових суфіксів і префіксів зі значенням суб'єктивної оцінки (<i>величезний, манюсiнький, тонкуватий, завеликий, старенький, предобрий</i>). • Добирання до слова форм із чергуванням приголосних при творенні присвійних прикметників. • Узгодження прикметника з іменником, займенником при порівнянні (<i>вiн сильнiший за тебе (замiсть сильнiше)</i>). • Використання прийменників <i>вiд, нiж, за, порiвняно з, проти</i> при узгодженні прикметника з іменником, займенником. • Відмінювання і написання прізвищ, утворених від прикметників чи займенників. • Обґрунтування типових помилок у вживанні займенників. • Уживання категоричного значення займенника <i>я</i> та пом'якшувального <i>ми</i> в публіцистичному й офіційно-діловому стилях. • Використання переносно вживаних особових форм <i>ви, вони</i>. • Написання словникових і текстових диктантів.
<p>Тема 3. Числівник</p> <p><i>Ціннісні орієнтири:</i> рідний край, екологія, історія, мандрівки Україною і світом.</p>		
<p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • використовує доцільний спосіб фіксування усного повідомлення, дотримуючись достовір- 	<p>Інформація: контекст (культурно-історичний, ситуативний, професійний, соціальний, особистісний, національний, загальнолюдський тощо).</p>	<p>Мовленнєва змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення контексту (культурно-історичного, ситуативного, професійного, соціального, особистісного, національного, загальнолюдського тощо).

<p>ності та засад академічної доброчесності [11 МОВ 1.2.2-1];</p> <ul style="list-style-type: none"> • виокремлює відповідно до змінюваних завдань інформацію з одного чи кількох медіатекстів за тематикою неструктурованого мовлення для ефективної комунікації [11 МОВ 1.3.1-1]; • визначає мету, прямі та приховані наміри автора усного повідомлення, відстежуючи їхні можливі зміни в процесі комунікації [11 МОВ 1.4.2-1]; • визначає ступінь достовірності, новизни, повноти, несуперечливості, неупередженості почутої інформації [11 МОВ 1.5.1-1]; • виявляє гнучкість і стійкість в обстоюванні власної позиції з урахуванням різних думок [11 МОВ 1.6.1-1]; • демонструє володіння прийомами емоційної саморегуляції в різних ситуаціях усної комунікації в разі виникнення напруження чи конфлікту) [11 МОВ 1.7.1-2]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • коментує та обґрунтовує актуальність порушених у кількох текстах проблем, спираючись на суспільно-державні (національні) цінності України, українські історико-культурні надбання і традиції у світовому ціннісному контексті [11 МОВ 2.2.1-1]; • інтегрує інформацію з кількох прочитаних гіпертекстів у цифровому середовищі для формулювання обґрунтованих висновків [11 МОВ 2.2.4-1]; 	<p>Комунікація: моделювання комунікативної поведінки, комунікативні стратегії.</p> <p>Текст: зміст і форма тексту, особливості форми та змісту тексту (мовні, стильові, жанрові, естетичні, прагматичні, історико-культурні).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Моделювання комунікативної поведінки. • З'ясування особливостей комунікативних стратегій. • Обґрунтування особливостей форми та змісту тексту (мовних, стильових, жанрових, естетичних, прагматичних, історико-культурних). • Аудіювання та аналіз текстів / медіатекстів (визначення особливостей форми та змісту). • Створення усного діалогу ділового характеру про соціальну ініціативу. • Виконання завдань у ролі фахівців різних професій. • Складання схем, графіків, таблиць зміни економічних показників у певному регіоні. • Укладання кулінарного рецепту святкової страви. • Написання індивідуального тексту екскурсії селом, містом, регіоном (<i>на вибір</i>) із використанням порядкових числівників у науково-популярному стилі. • Дослідження творення, відмінювання і написання відчислівникових прізвищ. • Добирання назв населених пунктів України та світу числівникового походження. • Добирання навчального матеріалу для рубрики «Гоже — негоже?» на тему вживання числівників в інтернет-просторі. • Проектна діяльність. Створення власного історико-просвітницького проекту про особистостей, на чю честь названі вулиці міста / села (за допомогою сучасних інструментів).
--	---	--

<ul style="list-style-type: none"> • визначає ступінь достовірності, новизни, повноти, несуперечливості, соціокультурної неупередженості інформації, отриманої з різних текстів [11 МОВ 2.4.1-1]; • обґрунтовує критерії добору текстів (зокрема, художніх текстів, медіатекстів) для читання [12 МОВ 2.5.1-2]; • застосовує доцільні способи фіксування інформації, дотримуючись принципів авторського права [11 МОВ 2.6.1-1]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створює тексти різної жанрово-стильової належності відповідно до індивідуальних і суспільних потреб на засадах академічної доброчесності [11 МОВ 3.1.1-1]; • створює тексти різної тематики й обсягу, доцільно використовуючи цифрові засоби для поширення інформації [11 МОВ 3.2.1-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [11 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послугуючись здобутими знаннями з мови [11 МОВ 4.2.1-1]; • застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети в змінних умовах спілкування [11 МОВ 4.2.2-1]. 	<p style="text-align: center;">Мовні засоби</p> <ul style="list-style-type: none"> • Числівник. Відмінювання кількісних і порядкових числівників. • Складні випадки узгодження кількісних числівників з іменниками. • Уживання числівників на позначення дат і часу в повсякденні та в офіційно-діловому стилі. • Правопис складних числівників і відчислівникових складних слів. • Відмінювання дробових числівників. Уживання дробових числівників у професійному мовленні (<i>на вибір</i>). • Походження числівників (<i>п'ять, сорок</i> тощо). Походження прізвищ від числівників (<i>Первуша, Третяк, П'ятак, Шестак</i> тощо). Числівники в назвах населених пунктів (<i>Дворічна, Залісся Перше</i> тощо). 	<ul style="list-style-type: none"> • Робота в команді за ролями (історики, копірайтери, дизайнери, ілюстратори, соціологи, ІТ- та PR-спеціалісти та ін.). <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення морфологічних ознак і синтаксичної ролі числівників. • Вибір форми іменника в сполученні із числівником. • З'ясування правил уживання назв місяців у датах (<i>десяте листопада, друге лютого</i>). • Використання цифр на позначення дат в офіційно-діловому стилі. • З'ясування порушень орфографічної норми в уживанні частини <i>топ</i> із числівниками. • Написання порядкових числівників із <i>-сотий, -тисячний, -мільйонний, -мільярдний</i>. • Уживання м'якого знака в числівниках. • Обґрунтування правопису відчислівникових складних слів (<i>трикутник, п'ятиріччя, семиповерховий</i> тощо). • Визначення орфограм у числівниках. • Виправлення помилок у написанні числівників. • Обґрунтування орфографічних норм у числівниках. • Пояснення особливостей походження деяких числівників, відчислівникових прізвищ. • Лінгвістичне дослідження «Числівники в назвах населених пунктів». • Ознайомлення з мистецькими й історико-просвітницькими проектами України («Стріткод: історія на кожному кроці», «Шукай» та под.).
---	---	--

Тема 4. Дієслово, його форми

Ціннісні орієнтири: добрі справи, волонтерство, добродійність лідерів думок.

Усно взаємодіє:

- слухає інформацію, різну за обсягом і тематикою обраного профілю, долаючи комунікативні перешкоди, шуми [11 МОВ 1.1.1-1];
- застосовує різні прийоми для забезпечення комунікації в різних ситуаціях спілкування за тематикою обраного профілю, дотримуючись норм культури спілкування [11 МОВ 1.1.2-1];
- переказує усне повідомлення, зважаючи на умови спілкування, дотримуючись достовірності й засад академічної добросовісності [11 МОВ 1.2.1-1];
- використовує доцільний спосіб фіксування усного повідомлення (зокрема, тексту, медіа-тексту) за тематикою обраного профілю, дотримуючись достовірності та засад академічної добросовісності [11 МОВ 1.2.2-1];
- розпізнає невідповідність між вербально та невербально вираженим змістом повідомлення для виявлення маніпулятивних намірів мовця [11 МОВ 1.1.3-1];
- виокремлює та послідовно розрізняє в почутому повідомленні факти й судження, зокрема відмінності в інтерпретації різними суб'єктами тих самих явищ, поява яких зумовлена суб'єктивними факторами, історико-культурним контекстом [11 МОВ 1.4.3-1];
- виокремлює відповідно до змінюваних завдань інформацію з кількох джерел за тематикою обраного профілю [10 МОВ 1.3.1-1];

Інформація: контекст (культурно-історичний, ситуативний, професійний, соціальний, особистісний, національний, загальнолюдський тощо) (*повторення*).

Комунікація: комунікативна взаємодія, прийоми активного слухання, прийоми забезпечення ефективної комунікації.

Текст: зміст і форма тексту, особливості форми та змісту тексту (мовні, стильові, жанрові, естетичні, прагматичні, історико-культурні) (*повторення*).

Мовленнєва змістова лінія

- Визначення контексту (культурно-історичного, ситуативного, професійного, соціального, особистісного, національного, загальнолюдського тощо).
- Пояснення ключових аспектів комунікативної взаємодії.
- З'ясування прийомів активного слухання, прийомів забезпечення ефективної комунікації.
- Обґрунтування особливостей форми та змісту тексту (мовних, стильових, жанрових, естетичних, прагматичних, історико-культурних).
- Читання мовчки й аналіз множинних текстів (визначення особливостей форми та змісту).
- Удосконалення публічних виступів гумористичного або ділового характеру (у форматі стендапу, TED та ін.) щодо прийомів активного слухання і забезпечення ефективної комунікації.
- Застосування мовних знань у публічних виступах.
- Створення опису природи з використанням безособових дієслів.
- Виконання завдань у ролі фахівців різних професій.
- Складання звіту про виконану роботу в офіційно-діловому стилі.
- Дослідження творення, відмінювання і написання віддієслівних прізвищ.
- Письмове повідомлення для соцмереж на актуальні теми (на основі відомостей про лідера думок історії чи сьогодення).

<p>неупередженості інформації, отриманої з різних текстів [11 МОВ 2.4.1-1];</p> <ul style="list-style-type: none"> самостійно здійснює добір текстів із різних джерел для задоволення власних пізнавальних та естетичних потреб, вирішення суспільних проблем, успішної самореалізації [11 МОВ 2.5.1-1]; застосовує доцільні способи фіксування інформації з одного та кількох текстів, використовуючи вербальні й візуальні засоби, дотримуючись принципів авторського права [11 МОВ 2.6.1-1]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> створює тексти різної жанрово-стильової належності, відповідно до індивідуальних і суспільних потреб, дотримуючись засад академічної доброчесності [11 МОВ 3.1.1-1]; представляє створені тексти, зокрема за тематикою обраного профілю, у різний спосіб [11 МОВ 3.1.1-2]; добирає комунікативно доцільні засоби вираження мовлення, дотримуючись стильових і соціокультурних норм [11 МОВ 3.1.2-1]; здійснює онлайн-взаємодію, зокрема дискутує в цифровому середовищі в режимі реального часу, толерантно обстоюючи власну позицію [11 МОВ 3.2.2-1]; виокремлює різні види помилок у власних і чужих текстах, пояснює причини виникнення таких помилок [11 МОВ 3.3.1-1]; добирає способи вдосконалення тексту за самостійно визначеними критеріями [11 МОВ 3.3.1-2]; 	<ul style="list-style-type: none"> Спосіб дієслів. Творення форм наказового способу, перелік його значень. Розрізнення форм дійсного, умовного, наказового способів дієслів. Творення форм умовного способу дієслова. <p>Переносне вживання форм різних способів дієслова, його стилістичний ефект.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Пояснення керування перехідних і неперехідних дієслів залежними іменниками. Виправлення помилок у керуванні дієслів залежними словами (<i>глузувати над кимось</i> — <i>глузувати з когось</i> тощо). З'ясування недоречностей у вживанні дієслівних форм (<i>Учні щиро <u>люблять</u> і вірять своєму вчителю</i>). Пояснення стилістичного ефекту від уживання неперехідних дієслів у значенні перехідних. Коментування порушень неперехідними дієсловами керування іменником у поетичних текстах (<i>Заночуй мене!</i> (Д. Павличко)). Створення відеопам'ятки «Правильно — неправильно» (<i>не бачити помилки</i> — <i>не бачити помилок</i> тощо). Визначення спектру значень наказового способу. Добирання мовних засобів для оформлення різної сили наказу (виду дієслова, числа, особи, зменшено-пестливих і збільшено-згрубілих суфіксів, часток, особових займенників). Добирання з текстів художньої літератури прикладів уживання форм наказового способу з різним відтінком наказовості. Коментування значень наказового способу (прохання, мольба, пропозиція, категоричний наказ тощо). Доповнення речень словами у формі наказового способу. Створення комунікативних ситуацій, які містять форми умовного способу з різними відтінками в значенні.
---	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Віддієслівні українські прізвища. • Дієприкметник як особлива форма дієслова. Творення, правопис, синтаксична роль дієприкметників (<i>повторення</i>). • Особливості вживання активних дієприкметників теперішнього часу. Дієприкметники в різних стилях мовлення. • Безособові форми на <i>-но, -то</i>. Стилiстичнi особливостi. 	<ul style="list-style-type: none"> • Дослідження особливостей творення віддієслівних українських прізвищ. • Відмінювання прізвищ, утворених від дієслів. • Написання віддієслівних прізвищ. • Визначення в дієприкметнику лексико-граматичних ознак дієслова та прикметника. • Створення відеопам'ятки «Правильно — неправильно» (помилкове творення дієприкметників від дієслів на <i>-ся</i>, за допомогою суфіксів <i>-уш (ий), -ащ (ий), -ш (ий), -вш (ий), -м(ий)</i> (<i>зробивший, знявший, ідуций, несущий, збираємий, носимий</i> тощо). • Повторення правопису частки <i>не</i> з дієприкметниками. • Визначення зв'язку синтаксичної ролі дієприкметника з орфографічними нормами. • З'ясування обмежень у вживанні активних дієприкметників теперішнього часу. • Визначення умов переходу дієприкметників до складу прикметників, іменників. • Створення алгоритму визначення явища переходу дієприкметників до прикметників. • Редагування тексту, який містить порушення граматичних норм уживання дієприкметників. • Визначення ролі дієприкметників у різних стилях мовлення. • Визначення лексико-граматичних ознак дієслівних форм на <i>-но, -то</i>. • З'ясування особливостей творення безособових форм на <i>-но, -то</i>.
--	--	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Дієприслівник як особлива форма дієслова. Творення, правопис і вживання дієприслівників (<i>повторення</i>). 	<ul style="list-style-type: none"> • Зіставлення текстів із безособовими й особовими формами дієслова. • виправлення помилок у вживанні конструкцій із безособовими дієсловами. • Редагування текстів із неправильно вжитими безособовими формами в поєднанні з назвами виконавця дії. • Пояснення значень фразеологізмів, до складу яких входять безособові форми на -но, -то. • Добирання текстів різних стилів із безособовими формами. • Коментування поширеності безособових форм. • Визначення в дієприслівниках лексико-граматичних ознак дієслова та прислівника. • Перехід дієприслівників до інших частин мови. • Пояснення особливостей уживання одиничних дієприслівників, дієприслівникових зворотів. • виправлення порушень граматичної норми при вживанні одиничних дієприслівників, дієприслівникових зворотів. • Усне висловлення про життєву подію з використанням дієприслівників. • Добирання прислів'їв, приказок, фразеологізмів, які містять дієприслівники. • Відновлення деформованого тексту з неправильно вжитими дієприслівниками. • Коментування умов переходу дієприслівників до прислівників.
--	--	---

**Тема 5. Прислівник.
Службові частини мови. Вигук**

Ціннісні орієнтири: інклюзивність, різноманітність, рівність, інклюзивні освіта та бізнес.

<p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • розпізнає невідповідність між вербально та невербально вираженим змістом повідомлення для виявлення маніпулятивних намірів мовця [11 МОВ 1.1.3-1]; • переказує усне повідомлення за тематикою обраного профілю, дотримуючись достовірності та засад академічної доброчесності [11 МОВ 1.2.1-1]; • виокремлює відповідно до змінюваних завдань інформацію з одного та кількох джерел для ефективної комунікації [11 МОВ 1.3.1-1]; • виокремлює та послідовно розрізняє в почутому повідомленні факти й судження, зокрема відмінності в інтерпретації різними суб'єктами тих самих явищ, поява яких зумовлена суб'єктивними факторами, історико-культурним контекстом [11 МОВ 1.4.3-1]; • визначає ступінь достовірності, новизни, повноти, несуперечливості, неупередженості почутої інформації, наводить аргументи щодо своєї позиції [11 МОВ 1.5.1-1]; • раціонально поєднує використання вербальних і невербальних засобів в умовах реалізації різних комунікативних стратегій, виявляючи мовну стійкість [11 МОВ 1.6.1-2]; 	<p>Інформація: факти й судження, інтерпретація фактів.</p> <p>Комунікація: протистояння маніпулятивним впливам.</p> <p>Текст: естетичний і прагматичний потенціал тексту.</p>	<p style="text-align: center;">Мовленнєва змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • З'ясування різниці між фактами й судженнями, особливостей інтерпретації фактів. • Ознайомлення з техніками протистояння маніпулятивним впливам. • Визначення тісних зв'язків між естетичним і прагматичним потенціалом тексту. • Усний переказ медіатексту з яскраво вираженим естетичним і прагматичним потенціалом. • Розташування речень у логічній послідовності для відновлення цілісності тексту. • Публічні виступи на морально-етичні теми в публіцистичному стилі. • Виконання завдань у ролі фахівців різних професій. • Перетворення інформації на різні форми (текстової на графічну й навпаки). • Обґрунтування позиції щодо бажаності / небажаності вживання вигуків іншомовного походження. • Написання вільного есе. • Створення медіатекстів для соцмереж, вебсайтів. • Дослідження творення, відмінювання і написання відприслівникових і / або відвигуківих прізвищ. • Проектна діяльність. Дослідження свого родоводу «Моє коріння» (з використанням сучасних інструментів або в інший спосіб).
--	--	--

<ul style="list-style-type: none"> • демонструє володіння прийомами емоційної саморегуляції в різних ситуаціях усної комунікації [11 МОВ 1.7.1-2]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вільно застосовує та за потреби комбінує різні способи читання медіатекстів за тематикою обраного профілю та художніх текстів у друкованому й цифровому форматі [11 МОВ 2.1.1-1]; • розрізняє факти та судження, виявляє суперечності на підставі результатів аналізу інформації з кількох текстів [11 МОВ 2.2.2-1]; • інтегрує інформацію з кількох прочитаних текстів для формулювання обґрунтованих висновків та аргументованих рішень для вирішення різних життєво важливих проблем [11 МОВ 2.2.4-1]; • пояснює вплив прочитаного тексту на власний емоційно-чуттєвий досвід [11 МОВ 2.3.1-1]; • визначає ступінь достовірності, новизни, повноти, несуперечливості, соціокультурної неупередженості інформації, отриманої з різних текстів, наводячи аргументи щодо своєї позиції [11 МОВ 2.4.1-1]; • створює індивідуальний / колективний творчий продукт для самовираження, використовуючи власний читацький досвід [11 МОВ 2.7.1-1]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • добирає комунікативно доцільні засоби вираження мовлення (зокрема, засоби художньої виразності), дотримуючись стильових і 	<p style="text-align: center;">Мовні засоби</p> <ul style="list-style-type: none"> • Прислівник. Лексико-граматичні ознаки прислівника. Творення ступенів порівняння прислівників (<i>повторення</i>). • Творення прислівників. Прізвиська, утворені з прислівникових форм. Написання прислівників (<i>повторення</i>). • Омонімія прислівників та однозвучних частин мови. 	<p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення розрядів прислівників за значенням. • З'ясування особливостей творення ступенів порівняння якісно-означальних прислівників. • Аудіювання тексту з метою виокремлення прислівників. • Створення синонімічних та антонімічних рядів прислівників, коментування сфери їхнього поширення. • З'ясування особливостей творення відіменникових, відприкметникових, віддієслівних, відзайменникових, відчислівникових, відприслівникових прислівників. • Виявлення особливостей творення відприслівникових прізвиськ. • Коментування правил написання прислівників і прислівникових сполук. • Створення відеопам'ятки «Правильно — неправильно» на основі правопису та наголошування прислівників. • Розрізнення прислівників та однозвучних частин мови. • Створення тексту з омонімічними явищами (прислівниками й однозвучними частинами мови). • Укладання матеріалу для словникового диктанту з правопису прислівників. • Зіставлення текстів із прислівниками й однозвучними сполуками. • Коментування випадків омонімії прислівників та однозвучних частин мови.
---	--	---

<p>соціокультурних норм [11 МОВ 3.1.2-1];</p> <ul style="list-style-type: none"> • здійснює онлайн-взаємодію, зокрема дискутує в цифровому середовищі в режимі реального часу, толерантно обстоюючи власну позицію [11 МОВ 3.2.2-1]; • розпізнає прояви небезпечних (зокрема, маніпулятивних) впливів у цифровому середовищі та використовує різні стратегії протидії таким впливам [11 МОВ 3.2.3-1]; • виокремлює різні види помилок у власних і чужих текстах, пояснює причини виникнення таких помилок [11 МОВ 3.3.1-1]; • добирає способи вдосконалення тексту за самостійно визначеними критеріями [11 МОВ 3.3.1-2]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [11 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послугуючись здобутими знаннями з мови [11 МОВ 4.2.1-1]; • застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети в змінних умовах спілкування [11 МОВ 4.2.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Роль прислівників у різних стилях мовлення. Прислівникові новотвори. <p>• Прийменник. Групи прийменників за походженням. Правопис похідних прийменників (<i>повторення</i>).</p> <p>• Морфологічні норми вживання прийменників. Взаємодія сполучників і прийменників (<i>що — про, щоб — з метою, щоб — для</i>).</p> <p>• Сполучник. Групи сполучників за будовою та походженням. Уживання і правопис сполучників (<i>повторення</i>).</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Обговорення доречності використання наведених прислівників у певному жанрі. • Створення текстів на вибір (гумореска, нарис, лист, науковий коментар, повідомлення в соцмережах тощо) з використанням прислівників. • Робота зі словниками словотвірних інновацій. • Визначення способів творення нових прислівників та їхнього значення. <ul style="list-style-type: none"> • Уживання прийменників із вказівкою на час, місце, причину, мету, об'єкт дії тощо. • З'ясування стилістичних особливостей уживання прийменників. • Добирання синонімів та антонімів до прийменників. • Розрізнення в тексті прийменників та інших однозвучних частин мови. • Лінгвістичний експеримент: заміна речень із прийменниково-іменниковими сполуками на складні речення. <ul style="list-style-type: none"> • Взаємодія сполучників і прийменників (<i>Я не був на концерті, бо захворів. — Я не був на концерті через хворобу</i> тощо). <p>Редагування текстів із порушеннями норм уживання прийменників.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення похідних і непохідних сполучників. • Аудіювання тексту з виокремленням сполучників і коментування правил їхнього правопису. • Редагування тексту з помилковим написанням сполучників.
---	---	---

	<ul style="list-style-type: none"> • Сполучники сурядності й підрядності. Стилiстичнi особливостi сполучникiв. • Частка. Розряди, правопис, стилiстичнi можливостi часток. Прiзвища, утворенi iз часток. 	<ul style="list-style-type: none"> • Розрiзнення сполучникiв та однозвучних частин мови. • Вiдновлення деформованого тексту з пропущеними сполучниками рiзних груп. • Зiставлення текстiв iз метою визначення недостовiрної iнформацiї, що виникла через неточне вживання сполучника. • Добирання сполучникiв-синонiмiв та антонiмiв. • Пояснення стилiстичного ефекту вiд накопичення однакових сполучникiв. • Визначення сполучникiв i слiв, однозвучних iз ними, уведення їх у самостiйно створенi речення. • Виокремлення в текстах парних сполучникiв: <i>не просто... але й, не лише... але й, не тiльки... але й, не стiльки... як, не так... як, не те що... а (й), не те щоб... але, нехай... однак, куди не... однак, коли не... проте</i> тощо. • Обґрунтування ролi формотворчих, умовно словотворчих, модальних часток у мовi. • Пояснення значення часток для розумiння тексту. • Аудiювання тексту, його iнтерпретацiя за допомогою заміни часток. • Спостереження за переходом часток у префікси й постфікси (<i>казна-де, як-небудь, комусь</i>) у процесі словотворення (умовно словотворчі). • Коментування речень у вправах на розрiзнення часток та однозвучних частин мови. • Повторення правил написання частки не з рiзними частинами мови. • Добирання текстiв художньої лiтератури, де частки актуалiзують змiст твору.
--	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Вигук. Правопис вигуків (<i>повторення</i>). Вигуківі фразеологізми. Прізвища, утворені з вигуків. 	<ul style="list-style-type: none"> • Визначення особливостей вигуку як окремого виду морфологічних одиниць. • Визначення видів вигуків за характером висловлення. • Розрізнення вигуків та однозвучних частин мови. • З'ясування стилістичної ролі вигуків. • Розрізнення і добирання вітальних конструкцій (святкових, буденних; цивільних, військових). • Створення синонімічного ряду етикетних формул-вигуків. • Добирання з медіатекстів прикладів нових фразеологізованих вигуків (<i>Смерть російським окупантам! Усе буде Україна! Геть від Москви! Одна єдина соборна Україна! ПТН — ПНХ! Ласкаво просимо до пекла! Україна — понад усе!</i> тощо).
--	---	---

Тема 6. Основи редагування: граматичний рівень.

Робота з текстами (*практично*)

Ціннісні орієнтири: музика, емоційний інтелект, національні пісенні феномени, відчуття спільності.

<p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • застосовує різні прийоми для забезпечення комунікації в різних ситуаціях спілкування за тематикою обраного профілю, дотримуючись норм культури спілкування [11 МОВ 1.1.2-1]; • виокремлює відповідно до змінюваних завдань інформацію з одного чи кількох джерел (зокрема, текстів, медіатекстів) за тематикою обраного профілю або художніх текстів, а також неструктурованого мовлення для ефективної комунікації [11 МОВ 1.3.1-1]; • інтегрує інформацію з кількох джерел (зокрема, текстів, медіатекстів) за тематикою обраного профілю або художніх текстів для 	<p>Інформація: факти й судження, інтерпретація фактів (<i>повторення</i>).</p> <p>Комунікація: протистояння маніпулятивним впливам (<i>повторення і тренування</i>).</p> <p>Текст: естетичний і прагматичний потенціал тексту (<i>повторення</i>).</p>	<p>Мовленнєва змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • З'ясування різниці між фактами й судженнями, особливостей інтерпретації фактів. • Ознайомлення з техніками протистояння маніпулятивним впливам. • Визначення тісних зв'язків між естетичним і прагматичним потенціалом тексту. • Аудіювання та аналіз тексту (визначення маніпулятивних впливів). • Читання мовчки й аналіз тексту (визначення естетичного та прагматичного потенціалу). • Висловлення власної позиції щодо проблемних питань. • Написання вільного есе, наукового нарису.
--	---	--

<p>виконання актуальних завдань [11 МОВ 1.4.1-1];</p> <ul style="list-style-type: none"> • визначає мету, прямі та приховані наміри автора усного повідомлення, відстежуючи їхні можливі зміни в процесі комунікації [11 МОВ 1.4.2-1]; • виокремлює та послідовно розрізняє в почутому повідомленні факти й судження, зокрема відмінності в інтерпретації різними суб'єктами тих самих явищ, поява яких зумовлена суб'єктивними факторами, історико-культурним контекстом [11 МОВ 1.4.3-1]; • окреслює власну позицію щодо почутого повідомлення, ураховуючи її подібність чи відмінність із позиціями інших [11 МОВ 1.5.2-1]; • виявляє гнучкість і стійкість в обстоюванні власної позиції з урахуванням різних думок, аргументів [11 МОВ 1.6.1-1]; • передбачає емоційну реакцію слухача / групи слухачів у різних ситуаціях спілкування, моделюючи можливі ефективні дії для зниження рівня емоційності комунікативної взаємодії [11 МОВ 1.7.1-1]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вільно застосовує та за потреби комбінує різні способи читання текстів [11 МОВ 2.1.1-1]; • коментує та обґрунтовує актуальність порушених в одному чи кількох текстах проблем, спираючись на суспільно-державні (національні) цінності України [11 МОВ 2.2.1-1]; 	<p style="text-align: center;">Мовні засоби</p> <ul style="list-style-type: none"> • Редагування на граматичному рівні. Типові відхилення в уживанні іменників. <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Типові граматичні відхилення в уживанні прикметників і прислівників. 	<ul style="list-style-type: none"> • Добір пісенних текстів із порушенням граматичних норм. • виправлення граматичних помилок у текстах, сприйнятих на слух. • Перетворення інформації на різні форми (текстової на графічну й навпаки). • Створення медіатекстів про шкільні анонси для соцмереж, вебсайтів. • Дослідження назв українських і світових музичних гуртів щодо переважання частин мови (на основі власної добірки). <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення помилок у вживанні роду іменників і поєднання їх із прикметниками. • виправлення неправильного вживання відмінкових закінчень іменників. • виправлення неправильного творення та словозміни імен по батькові. • Виокремлення прийменників із тексту та визначення відмінка й значення повнозначного слова. • Відновлення деформованого тексту з усіма пропущеними прийменниками. • виправлення порушених норм у вживанні роду іменників (<i>сильна біль, пінна шампунь, стигле кольрабі</i> тощо). • виявлення, виправлення і коментування помилкових форм відмінків іменників (<i>знаннів, адресів, тишою, обличча, статтів</i> тощо). • Визначення порушень граматичної норми при творенні ступенів порівняння прикметників і прислівників.
---	---	---

<ul style="list-style-type: none"> • розрізняє факти й судження, виявляє суперечності на підставі результатів аналізу інформації з кількох текстів [11 МОВ 2.2.2-1]; • визначає та аналізує мовні / стильові / історико-культурні особливості форми й змісту медіатексту за тематикою дібраного художнього тексту [11 МОВ 2.2.3-1]; • обґрунтовує перспективи використання інформації з одного чи кількох прочитаних текстів для вирішення життєво важливих проблем [11 МОВ 2.4.1-3]; • самостійно, зокрема на основі власного й чужого читацького досвіду, здійснює добір текстів із різних джерел для успішної самореалізації [11 МОВ 2.5.1-1]; • створює індивідуальний / колективний творчий продукт для самовираження, використовуючи власний читацький досвід [11 МОВ 2.7.1-1]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • представляє створені тексти, зокрема за тематикою обраного профілю, у різний спосіб [11 МОВ 3.1.1-2]; • створює тексти різної тематики й обсягу, доцільно використовуючи цифрові засоби для поширення інформації щодо особистісних і суспільно важливих питань [11 МОВ 3.2.1-1]; • виокремлює різні види помилок у власних і чужих текстах, пояснює причини виникнення таких помилок [11 МОВ 3.3.1-1]; • добирає способи вдосконалення тексту за самостійно визначеними критеріями [11 МОВ 3.3.1-2]; 	<ul style="list-style-type: none"> • Порухнення граматичних норм у вживанні числівників, займенників. • Типові відхилення в уживанні дієслів. • Порухнення граматичних норм у вживанні дієприкметників, безособових форм на -но, -то. 	<ul style="list-style-type: none"> • Виправлення неправильних конструкцій на порівняння ознак предметів і дій (<i>Хлопчик був старший, ніж його сестра. Брат був більш добріший, ніж сестра. Бабуся була сама привітніша в сім'ї тощо</i>). • Визначення і виправлення порушень словозміни числівників, у вживанні з поєднанням з іменниками (<i>Учні щиро люблять і вірять своєму вчителю. Батько любив і тішився своїми дітьми. Ми обурюємося на тих, хто нехтує щирі поради. Містяни виражають своє невдоволення до влади. Наприкінці доповідач подякував присутніх за увагу тощо</i>). • Усунення неправильного вживання конструкцій на позначення часу. • Виявлення і виправлення помилкового використання в мовленні присвійних і зворотного займенника, означальних займенників <i>увесь</i> і <i>кожний</i>. • Визначення помилок у керуванні перехідних і неперехідних дієслів залежними іменниками. • Виправлення неправильних закінчень в особових формах дієслів теперішнього, майбутнього простого та майбутнього складного часу. • Усунення помилок у творенні форм наказового способу. • Виправлення мовних порушень у вживанні форм дієприкметників активного стану теперішнього й минулого часу.
--	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • усуває недоліки в тексті на різних рівнях його організації, ураховуючи жанрово-стильові та композиційні особливості тексту, коментує зроблені виправлення [11 МОВ 3.3.2-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [11 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в індивідуальній і колективній мовленнєвій творчості, послуговуючись здобутими знаннями з мови [11 МОВ 4.2.1-1]; • застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети в змінних умовах спілкування [11 МОВ 4.2.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Типові граматичні відхилення в уживанні дієприслівників. • Порушення граматичної вправності в уживанні службових частин мови, вигуків. 	<ul style="list-style-type: none"> • Замінювання форм дієприкметників, не властивих українській мові, на питомі українські дієприкметники й прикметники (<i>зростаючий, почервонілий, зберігавшийся</i> тощо). • Виправлення в тексті орфографічних помилок у правописі дієприкметників (<i>не</i> з дієприкметником, суфікси <i>-н-, -ен-</i>). • Усунення порушень у вживанні конструкцій із безособовими формами на <i>-но, -то</i>. • Редагуванням речень із порушенням правил уживання дієприслівників (<i>Лягаючи спати, хочеться приготувати одяг на завтра. Ми підемо на прогулянку, не дивлячись, що накрапає дощ. Шукаючи гриби, нас налякав грім. Гортавши сторінки роману, мені пригадався його початок</i>). • Усунення помилкової побудови прийменниково-іменникових конструкцій. • Виправлення помилок у вживанні сполучників у простому та складному реченнях. • Редагування конструкцій із недоречним уживанням часток. • Виправлення помилкового вживання етикетних вигуків. • Заміна невластивих українській мові прийменникових конструкцій нормативними. • Коментування неможливості / можливості заміни сполучників на синонімічні. • З'ясування впливу часток на комунікативні потреби мовця (<i>Тільки я люблю каву. Я люблю тільки каву</i> тощо).
---	---	--

	<ul style="list-style-type: none"> • Робота з великим за обсягом текстом (<i>практично</i>).	<ul style="list-style-type: none"> • виправлення порушень граматичної норми в тексті (медіатексті). • покращення читабельності, логічності та виразності тексту (медіатексту). • редагування текстів сучасних пісень.
--	---	--

12 клас

Орієнтовна кількість годин: 2 год на тиждень; 70 год на навчальний рік.

Очікувані результати навчання	Зміст навчального предмета	Види навчальної діяльності
<p>Вступ Мовна стійкість <i>Ціннісні орієнтири:</i> рідна мова, патріотизм, національна гідність, свобода.</p>		
<p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • застосовує різні прийоми для забезпечення комунікації в різних ситуаціях спілкування, дотримуючись норм культури спілкування [12 МОВ 1.1.1-1]; • переказує текст (або медіатекст), зважаючи на умови спілкування, запити й особливості аудиторії [12 МОВ 1.2.1-1]; • інтегрує інформацію з кількох джерел для виконання актуальних завдань [12 МОВ 1.4.1-1]; • визначає прямі та приховані наміри автора (співрозмовника) [12 МОВ 1.4.2-1]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • застосовує різні способи читання текстів [12 МОВ 2.1.1-1]; • розрізняє факти та судження, виявляє суперечності на підставі результатів аналізу інформації з кількох джерел [12 МОВ 2.2.2-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [12 МОВ 4.1.2-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Мова як відображення картини світу та мовлення як відображення особистості. Поняття мовної стійкості. 	<p style="text-align: center;">Мовленнєва змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Читання та коментування текстів і медіатекстів. • Обговорення дискусійних питань, пов'язаних із мовною стійкістю. • Усний переказ почутого / прочитаного тексту. <p style="text-align: center;">Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Аналіз, оцінка й інтерпретація прочитаного з кількох джерел. • Використання цитат на підтвердження своєї думки (позиції).

СИНТАКСИС І ПУНКТУАЦІЯ.

СТИЛІ МОВЛЕННЯ

Тема 1. Словосполучення

Ціннісні орієнтири: любов, доброта, чесність, турбота про дітей.

Усно взаємодіє:

- слухає інформацію, різну за обсягом і тематикою, долаючи комунікативні перешкоди, шуми [12 МОВ 1.1.1-1];
- застосовує різні прийоми для забезпечення комунікації в різних ситуаціях спілкування, дотримуючись норм культури спілкування [12 МОВ 1.1.2-1];
- розпізнає невідповідність між вербально та невербально вираженим змістом тексту (медіатексту) для виявлення прихованих намірів мовця [12 МОВ 1.1.3-1];
- раціонально поєднує використання вербальних і невербальних засобів мовлення [12 МОВ 1.6.1-2];
- передбачає емоційну реакцію слухача / групи слухачів у різних ситуаціях спілкування [12 МОВ 1.7.1-1];
- вибудовує комунікацію з іншими, забезпечуючи позитивний емоційний фон завдяки врахуванню особливостей контексту та ситуації спілкування [12 МОВ 1.7.2-1].

Працює з текстом:

- коментує та обґрунтовує актуальність порушених у тексті (у кількох текстах) проблем [12 МОВ 2.2.1-1];

Інформація: способи фіксації і передання інформації, засоби візуалізації.

Комунікація: прийоми емоційної саморегуляції в процесі спілкування, вербалізація емоційних реакцій.

Текст: підтекст.

Мовні засоби

- Зв'язок між головним і залежним компонентом словосполучення.
- Складні випадки синтаксичного узгодження (*швидкий поні, ООН затвердила, у місті Харкові* й под.).
- Складні випадки синтаксичного керування (*навчатися музики; звертати увагу, не звертати уваги; завідувач кафедри; зробив завдяки вам; сміятися з*

Мовленнєва змістова лінія

- Передання інформації в різний спосіб: текстово, у формі таблиці, діаграми, піктограм та ін.
- Використання прийомів емоційної саморегуляції під час спілкування.
- Активне слухання інформації.
- Аналіз почутого тексту (визначення підтексту).
- Створення та розігрування діалогу за ситуацією мовлення (з використанням етикетних формул) у розмовно-побутовому стилі.
- Зіставлення прочитаного з власними ціннісними орієнтирами.
- Написання вільного есе.

Мовна змістова лінія

- Установлення зв'язку між головним і залежним компонентами словосполучення.
- Узгодження прикметника та дієприкметника з іменником за родовою ознакою.
- Вибір відмінкової форми залежного компонента в словосполученні (при синтаксичному керуванні).
- Визначення словосполучень, які мають варіанти синтаксичного керування.
- Редагування словосполучень (у реченнях).
- Аналіз власних і чужих помилок у текстах.

<ul style="list-style-type: none"> розрізняє факти й судження, виявляє суперечності на підставі аналізу інформації [12 МОВ 2.2.2-1]; визначає та аналізує мовні (зокрема, стильові) особливості форми й змісту тексту [12 МОВ 2.2.3-1]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> створює тексти різної жанрово-стильової належності [12 МОВ 3.1.1-1]; представляє створені тексти в різний спосіб [12 МОВ 3.1.1-2]; створює тексти різної тематики й обсягу, використовуючи цифрові засоби для поширення інформації, дотримуючись норм електронного спілкування [12 МОВ 3.2.1-1]; виокремлює різні види помилок у власних і чужих текстах, пояснює причини виникнення таких помилок [12 МОВ 3.3.1-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> задовольняє потреби в індивідуальній і колективній творчості, послуговуючись здобутими знаннями з мови [12 МОВ 4.2.1-1]; застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети [12 МОВ 4.2.2-1]. 	<p><i>товариша; зрадити друга та ін.). Варіанти синтаксичного керування (чекати сестру та чекати на сестру; іти по вулиці й іти вулицею; багатий на копалини та багатий копалинами тощо).</i></p> <ul style="list-style-type: none"> Прийменники в словосполученнях: <i>по / за / з / щодо</i> (сходити по хліб, розставити за алфавітом, завдання з математики, звернутися щодо відпустки); <i>в / на</i> (в Україні, в Одесі, на Кубі, на Поділлі) та ін. Розмовно-побутовий стиль та його ознаки. Поширені помилкові словосполучення в побутовому мовленні. 	<ul style="list-style-type: none"> Визначення текстів розмовно-побутового стилю. Аналіз мовних (зокрема, стильових) особливостей тексту.
<p>Теми 2–3. Просте речення <i>Ціннісні орієнтири:</i> ініціативність, гідність, державні прагнення, соціальна гармонія.</p>		
<p>Усно взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> слухає інформацію, різну за обсягом і тематикою, долаючи комунікативні перешкоди, шуми [12 МОВ 1.1.1-1]; 	<p>Інформація: способи фіксації та передання інформації, засоби візуалізації (<i>повторення і тренування</i>).</p>	<p>Мовленнєва змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> Передання інформації в різний спосіб: у формі тексту, таблиці, діаграми, піктограм та ін.

<ul style="list-style-type: none"> • переказує усне повідомлення (зокрема, текст, медіатекст, множинний текст) [12 МОВ 1.2.1-1]; • використовує доцільний спосіб фіксування усного повідомлення (зокрема, тексту, медіатексту) [12 МОВ 1.2.2-1]; • виокремлює відповідно до змінюваних завдань інформацію з одного чи кількох текстів (медіатекстів) [12 МОВ 1.3.1-1]; • визначає прямі та приховані наміри автора (співрозмовника) [12 МОВ 1.4.2-1]; • визначає ступінь достовірності, новизни, повноти, несуперечливості почутої інформації, наводить аргументи щодо своєї позиції [12 МОВ 1.5.1-1]; • окреслює власну позицію щодо почутого тексту (медіатексту) [12 МОВ 1.5.2-1]. <p>Працює з текстом:</p> <ul style="list-style-type: none"> • вільно застосовує різні способи читання тексту в друкованому та цифровому форматі [12 МОВ 2.1.1-1]; • пояснює вплив прочитаного тексту (зокрема, медіатексту) на власний емоційно-чуттєвий досвід [12 МОВ 2.3.1-1]; • окреслює та підтверджує аргументами свою позицію щодо прочитаного тексту [12 МОВ 2.4.1-2]; • обґрунтовує перспективи використання інформації з одного чи кількох прочитаних текстів для вирішення життєво важливих проблем [12 МОВ 2.4.1-3]; 	<p>Комунікація: прийоми емоційної саморегуляції в процесі спілкування, вербалізація емоційних реакцій (<i>повторення і тренування</i>).</p> <p>Текст: підтекст (<i>повторення і тренування</i>).</p> <p style="text-align: center;">Мовні засоби</p> <ul style="list-style-type: none"> • Порядок слів у реченні. • Головні члени речення. Варіанти граматичного зв'язку підмета й присудка. • Тире між підметом і присудком. • Другорядні члени речення, їхня роль у висловленні думки. • Односкладні речення. Називні речення в рекламі, у назвах товарів, мистецьких творів тощо. Узагальнено-особові речення як засіб образного вираження узагальнених 	<ul style="list-style-type: none"> • Використання прийомів емоційної саморегуляції під час спілкування. • Активне слухання інформації. • Аналіз почутого тексту (визначення підтексту). • Усний переказ тексту (медіатексту). • Аудіювання текстів публіцистичного стилю. • Складання тексту інструкції. • Створення тексту реклами товарів крафтового виробництва (продуктів харчування, напоїв, одягу, косметики тощо). <ul style="list-style-type: none"> • Читання, аналіз, оцінювання, інтерпретація тексту, що містить речення з однорідними членами, звертаннями та вставними словами. • Створення медіатексту з рекламою товарів крафтового виробництва (продуктів харчування, напоїв, одягу та ін.). <p>Мовна змістова лінія</p> <ul style="list-style-type: none"> • Визначення прямого та зворотного порядку слів у реченні. • Визначення граматичної основи речення. • Обґрунтування вживання тире між підметом і присудком. • Пояснення ролі другорядних членів речення в мовленні. • Розпізнавання односкладних речень різних типів відповідно до комунікативного завдання.
---	--	---

<ul style="list-style-type: none"> • перетворює текстову інформацію, використовуючи візуальні засоби (таблиця, схема, діаграма та ін.) [12 МОВ 2.6.1-1]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створює тексти різної тематики й обсягу [12 МОВ 3.2.1-1]; • створює тексти різної жанрово-стильової належності [12 МОВ 3.1.1-1]; • редагує тексти (аналізує сильні та слабкі сторони тексту), визначає критерії його вдосконалення [12 МОВ 3.3.1-2]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • виявляє та оцінює стилістичні мовні засоби різних рівнів у власних і чужих текстах [12 МОВ 4.11]; • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого само-вдосконалення [12 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в мовленнєвій творчості, послуговуючись здобутими знаннями з мови [12 МОВ 4.2.1-1]. 	<p>суджень. Безособові речення в побутовому та діловому мовленні.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Неповні речення як засіб лаконічного й динамічного спілкування. • Тире в неповних реченнях. • Вставні конструкції (слова, словосполучення, речення) як засіб вираження ставлення мовця до висловленого в реченні. Активізація уваги співрозмовників, висловлення оцінки подіям та явищам за допомогою вставних слів. Вставлені конструкції. • Відокремлення вставних і вставлених конструкцій на письмі. • Звертання до людей різного віку й статі. Етикетні формули звертання. • Відокремлення звертань на письмі. • Однорідні члени речення. Їхня роль у мовленні. • Розділові знаки між однорідними членами речення. • Відокремлення другорядних членів речення як засіб смислового та інтонаційного виокремлення, уточнення тощо. • Публіцистичний стиль та його ознаки. Просте речення у виступах і засобах масової інформації. 	<ul style="list-style-type: none"> • Лінгвістичне дослідження «Називні речення в рекламі, у назвах товарів, мистецьких творів тощо». • Обґрунтування вживання тире в неповному реченні. • Введення вставних слів різних груп у речення. • Добір звертань до людей різного віку й статі. • Редагування речень з однорідними членами. • Обґрунтування вживання розділових знаків при однорідних і відокремлених членах речення, вставних словах і звертаннях. • Створення завдань у тестовій формі за вивченим матеріалом із теми «Просте речення». • Визначення текстів публіцистичного стилю. • Виявлення ознак публіцистичного стилю в текстах. • Пошук текстів публіцистичного стилю в інтернеті.
---	---	---

Тема 4. Складне речення

Ціннісні орієнтири: самовдосконалення, права та свободи, повага до закону, справедливість.

Усно взаємодіє:

- раціонально поєднує використання вербальних і невербальних засобів, виявляючи мовну стійкість [12 МОВ 1.6.1-2];
- слухає інформацію, різну за обсягом і тематикою, долаючи комунікативні перешкоди, шуми [12 МОВ 1.1.1-1];
- переказує усне повідомлення (текст, медіатекст), зважаючи на умови спілкування, запитує й особливості аудиторії та власні потреби [12 МОВ 1.2.1-1];
- визначає мету, прямі та приховані наміри автора тексту [12 МОВ 1.4.2-1];
- виявляє гнучкість і стійкість в обстоюванні власної позиції з урахуванням різних думок, аргументів щодо певної проблеми [12 МОВ 1.6.1-1];
- демонструє володіння прийомами емоційної саморегуляції в різних ситуаціях усної комунікації [12 МОВ 1.7.2-1].

Працює з текстом:

- вільно застосовує різні способи читання текстів [12 МОВ 2.1.1-1];
- коментує та обговорює актуальність порушених у тексті проблем [12 МОВ 2.2.1-1];
- розрізняє факти й судження, виявляє суперечності на підставі аналізу інформації з кількох текстів [12 МОВ 2.2.2-1];

Інформація: відповідність між вербально та невербально вираженим змістом інформації.

Комунікація: особливості цільової аудиторії, умови спілкування, мета повідомлення, приховані наміри автора повідомлення.

Текст: культурний, соціальний, особистісний контекст.

Мовні засоби

- Складносурядне речення.
- Розділові знаки у складносурядному реченні.
- Складнопірядне речення.
- Розділові знаки у складнопірядному реченні.
- Безсполучникове складне речення.
- Розділові знаки в безсполучниковому складному реченні.
- Складне речення з різними видами зв'язку.
- Логічні помилки у складних реченнях.

Мовленнєва змістова лінія

- Визначення ступеня відповідності між вербально та невербально вираженим змістом почутого.
- Аналіз почутого тексту / медіатексту (визначення цільової аудиторії, умов спілкування, мети повідомлення, прихованих намірів автора повідомлення).
- Аудіювання науково-популярного тексту.
- Створення усного діалогу дискусійного характеру про вплив сучасних технологій на світ.
- Конспектування почутого матеріалу (у формі схеми, таблиці, діаграми тощо).
- Публічне обговорення доповіді на суспільно-гуманітарну тему.

Мовна змістова лінія

- Визначення типів складних речень у тексті.
- Створення складних речень різних типів.
- Виявлення та коментування логічних помилок у складних реченнях.
- Обґрунтування вживання розділових знаків у складних реченнях різних типів.
- Визначення текстів наукового стилю.
- Створення завдань у тестовій формі за вивченим матеріалом із теми «Складне речення».
- Перетворення текстової інформації на графічну й навпаки.

<ul style="list-style-type: none"> • визначає та аналізує мовні / стильові особливості форми й змісту тексту [12 МОВ 2.2.3-1]; • перетворює текстову інформацію на таблицю, графік, діаграму тощо [12 МОВ 2.6.1-1]. <p>Письмово взаємодіє:</p> <ul style="list-style-type: none"> • створює тексти різної жанрово-стильової належності [12 МОВ 3. 1.1.-1]; • представляє створені тексти в різний спосіб [12 МОВ 3.1.1-2]; • створює тексти різної тематики й обсягу, доцільно використовуючи цифрові засоби для поширення інформації [12 МОВ 3.2.1-1]; • здійснює онлайн-взаємодію, зокрема дискутує в цифровому середовищі в режимі реального часу, толерантно обстоюючи власну позицію [12 МОВ 3.2.2-1]; • усуває недоліки в тексті на різних рівнях його організації, коментує зроблені виправлення [12 МОВ 3.3.2-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [12 МОВ 4.1.2-1]; • задовольняє потребу в колективній мовленнєвій творчості, послуговуючись здобутими знаннями з мови [12 МОВ 4.2.1-1]. 	<ul style="list-style-type: none"> • Науковий стиль та його ознаки. Використання складних речень у наукових текстах. • Наукова дискусія: доповідь, опонування, рецензування. 	
--	--	--

Тема 5. Чуже мовлення

Ціннісні орієнтири: патріотизм, історична пам'ять, відповідальність, працьовитість.

Усно взаємодіє:

- передбачає емоційну реакцію співрозмовника в різних ситуаціях спілкування (у діалозі) [12 МОВ 1.7.1-1];

- демонструє володіння прийомами емоційної саморегуляції в усній комунікації [12 МОВ 1.7.1-2].

Працює з текстом:

- пояснює вплив прочитаного тексту на власний емоційно-чуттєвий досвід [12 МОВ 2.3.1-1].

Письмово взаємодіє:

- створює тексти в офіційно-діловому стилі [12 МОВ 3.1.1-1];

- представляє створений текст у різний спосіб [12 МОВ 3.1.1-2];

- створює тексти, використовуючи цифрові засоби для поширення інформації [12 МОВ 3.2.1-1].

Досліджує мовлення:

- застосовує різні комунікативні стратегії для досягнення комунікативної мети [12 МОВ 4.2.2-1].

Інформація: засади академічної доброчесності, авторське право.

Комунікація: публічний виступ, співбесіда; вияви мовної стійкості в комунікації.

Текст: критерії добору текстів для читання.

Мовні засоби

- Пряма й непряма мова. Розділові знаки при прямій мові. Інтонавання речень із прямою мовою.

- Діалог. Цитата. Оформлення діалогів і цитат на письмі.

- Використання цитат у виступах і роздумах.

- Офіційно-діловий стиль та його ознаки.

- Особливості усного діалогічного мовлення в офіційних установах і в побуті. Розмова телефоном. Ведення діалогу в соціальних мережах.

Мовленнєва змістова лінія

- Підготовка та проведення публічного виступу.

- Підготовка до співбесіди й участь у ній.

- Аналіз почутого діалогу (виявлення ступеня мовної стійкості).

- Добір текстів для читання за певними критеріями.

- Написання мотиваційного листа для вступу до університету.

- Написання характеристики.

- Участь у діловій бесіді.

Мовна змістова лінія

- Виявлення речень, що містять пряму й непряму мову.

- Виразне читання речень, що містять пряму й непряму мову.

- Пошук цитат і введення їх у речення як чужого мовлення.

- Оформлення джерел згідно з вимогами про академічну доброчесність.

- Створення та розігрування діалогів за мовленнєвою ситуацією (в офіційних установах і в побуті).

- Обґрунтування вживання розділових знаків для оформлення текстів із чужим мовленням.

Тема 6. Текст

Ціннісні орієнтири: повага, допомога ближньому, добросовісність, доброзичливість.

Усно взаємодіє:

- слухає усну інформацію [12 МОВ 1.1.1-1];
- використовує доречний спосіб фіксування усного повідомлення (тексту, медіатексту) [12 МОВ 1.2.2-1];
- інтегрує почуту інформацію з кількох джерел для виконання актуальних завдань [12 МОВ 1.4.1-1];
- визначає ступінь достовірності, новизни, повноти, несуперечливості почутого тексту [12 МОВ 1.5.1-1].

Працює з текстом:

- вільно застосовує різні способи читання художніх текстів [12 МОВ 2.1.1-1];
- визначає та коментує проблеми, порушені в прочитаному тексті [12 МОВ 2.2.1-1];
- визначає мовні / стильові особливості форми та змісту тексту [12 МОВ 2.2.3-1];
- читає творчо [12 МОВ 2.7.1-1].

Письмово взаємодіє:

- створює тексти різної тематики й обсягу, доцільно використовуючи цифрові засоби для поширення інформації [12 МОВ 3.2.1-1];
- здійснює онлайн-взаємодію, зокрема дискутує в цифровому середовищі в режимі реального часу, толерантно обстоюючи власну позицію [12 МОВ 3.2.2-1];

Інформація: засади академічної доброчесності, авторське право (*повторення*).

Комунікація: цифрове середовище, онлайн-взаємодія, інформаційно-комунікаційні технології, норми електронного спілкування.

Текст: критерії добору текстів для читання (*повторення і тренування*).

Мовні засоби

- Текст та його ознаки. Будова тексту.
- Типи мовлення.
- Художній стиль та його ознаки.

Мовленнєва змістова лінія

- Комунікація в цифровому середовищі з дотриманням норм електронного спілкування.
- Добір текстів для читання за певними критеріями.
- Виразне читання художніх текстів.
- Написання текстів різних типів мовлення (розповідь, роздум) у художньому стилі.
- Аудіювання текстів художнього стилю.

Мовна змістова лінія

- Членування тексту на складові частини за змістом.
- Визначення типу мовлення тексту.
- Аналіз текстів художнього стилю.

<ul style="list-style-type: none"> • створює письмові висловлення [12 МОВ 3.1.1-1]; • створює тексти різних типів мовлення [12 МОВ 3.2.1-1]; • редагує письмові тексти [12 МОВ 3.3.1-1]. <p>Досліджує мовлення:</p> <ul style="list-style-type: none"> • спостерігає за власним і чужим мовленням для мовленнєвого самовдосконалення [12 МОВ 4.1.2-1].		
---	--	--

Прикінцева частина

Особливості навчального предмета «Українська мова. 10–12 класи. Основний рівень». Методичні підходи до реалізації програми. Навчальний предмет «Українська мова» забезпечує комплексний, системний підхід до навчального процесу, сприяє формуванню в учнів / учениць фахових компетентностей у сфері усної та писемної комунікації, їхню залученість як до загальнолюдських, універсальних цінностей, так і до глибинних національних цінностей, що формують сучасного й майбутнього українського громадянина-патріота.

У процесі вивчення мовного матеріалу запропоновано роботу з медіатекстами за допомогою інтерактивних методів і прийомів навчання, представлених у частині «Види навчальної діяльності», що дає змогу формувати критичне мислення та працювати зі щоденною інформацією. Водночас тексти художніх творів осмислювано як транслятори національного мовного потенціалу, опанування якого виховує повноцінного носія української мови, свідомого українськомовного громадянина та патріота.

Орієнтовні ресурси для досягнення мети; перелік обладнання. Основними ресурсами в реалізації модельної навчальної програми є підручники, навчальні посібники, дидактичні матеріали (тексти, зокрема й медіатексти); інтерактивні платформи («Canva», «Padlet» та ін.) тощо. Ефективному засвоєнню навчального курсу сприятимуть різні види обладнання: мультимедійний проектор, інтерактивна панель, фліпчарт, дошка, різноманітні портативні пристрої (ноутбук, планшет та ін.).

Система оцінювання результатів навчання. Основними видами вимірювання навчальних досягнень учнів / учениць є формувальне, поточне, підсумкове оцінювання, яке здійснюють за чотирма групами результатів: усна взаємодія (*група 1*), робота з текстом (*група 2*), письмова взаємодія (*група 3*), дослідження мовлення (*група 4*).

За допомогою *формувального оцінювання* вчитель / учителька вибудовує індивідуальну освітню траєкторію учнів / учениць, відстежує навчальний прогрес, своєчасно виявляє проблеми й коригує індивідуальну траєкторію здобувачів освіти. *Підсумкове оцінювання* засвідчує міру відповідності очікуваних і реальних результатів навчання.

Щоб виставити семестрову оцінку за кожною групою, вчитель / учителька впродовж семестру має запланувати щонайменше по дві поточні (ПО — поточне оцінювання) та одній підсумковій (ПР — підсумкова робота) роботі за кожною групою результатів (лист Міністерства освіти і науки України № 1/4895-25 від 14.03.2025 р.). Підсумкове оцінювання можна здійснювати й за допомогою однієї комплексної підсумкової роботи за всіма чотирма групами результатів (хоча такий інструмент вимірювання навчальних досягнень складніший, порівняно з окремими підсумковими роботами за кожною групою результатів). Програма «Українська мова. 10–12 класи. Основний рівень» містить по три тематичні блоки в кожному семестрі. Такий розподіл і передбачає оцінювання кожної теми за

всіма групами результатів. Семестрову оцінку за певною групою результатів виставляють на підставі двох поточних оцінок (ПО) та оцінки за підсумкову роботу (ПР). Загальну семестрову оцінку за інтегрований курс виводять як середнє арифметичне семестрових оцінок за групами результатів або з урахуванням важливості кожної окремої групи.

Основні форми оцінювання за групами результатів такі:

- усний твір (есе, розгорнута відповідь і под.), усний переказ, аудіювання, діалогівання, унаочнення та візуалізація почутого, складання плану, конспекту, тез почутого, інсценування, публічний виступ, обговорення прочитаного — ГР1 (усна взаємодія);

- читання мовчки, читання вголос, критичне читання, аналізування прочитаного, порівняльний аналіз кількох текстів за визначеними ознаками, інтерпретація прочитаного / переглянутого, перетворення текстової інформації на графічну, тлумачення графічної інформації, відновлення деформованого тексту, добір ілюстрацій, музичного оформлення для супроводу власного висловлення щодо прочитаного / переглянутого, презентація власного досвіду — ГР2 (робота з текстом);

- письмовий твір (есе), письмовий переказ, письмова розгорнута відповідь на запитання, оформлення на письмі ділових паперів, (заява, протокол, план, звіт та ін.), заповнення таблиці, письмова взаємодія з іншими в цифровому просторі, виписування з тексту цитат, редагування власного й чужого тексту, виправлення помилок різних типів, допущених у тексті — ГР3 (письмова взаємодія);

- діагностувальна робота (виконання завдань у тестовій формі, вилучення зайвої інформації, розгадування кросвордів, графічне виділення (підкреслення) актуальних слів, редагування та ін.); спостереження за мовленням за визначеними ознаками й збір інформації (фотографування, фільмування, аудіозапис, нотування, зокрема під час екскурсії); нотування певних висловів із художнього тексту, медіатексту з метою поповнення власного словника; робота з додатковою літературою, словниками як із джерелом інформації про мовні одиниці — ГР4 (дослідження мовлення).

Для вимірювання (оцінювання) навчальних досягнень здобувачів освіти вчитель / учителька може використовувати й інші інструменти: цифрові платформи; картки; читацькі щоденники, щоденники спостережень; літературний кейс учня / учениці тощо.

Список використаних джерел

1. Антоненко-Давидович Б. Д. Як ми говоримо. Київ: Рад. письменник, 1970. 182 с.
2. Державний стандарт профільної середньої освіти : затв. постановою Кабінету Міністрів України від 25 липня 2024 р. № 851.
3. Закон України «Про освіту» // Відомості Верховної Ради України. 2017. № 38–39. С. 380.
4. Закон України «Про повну загальну середню освіту» // Відомості Верховної Ради України. 2020. № 31. С. 226.
5. Лларіон, митрополит (Огієнко І. І.). Історія української літературної мови. Вінніпег, 1950. 381 с.; Київ: Либідь, 1995. 294 с.
6. Мовно-літературна освітня галузь : Як оцінювати в НУШ. Київ: МОН України, 2025. С. 122.
7. Німчук В. В. Хрестоматія з історії української мови X–XIII ст. Київ; Житомир, 2015.
8. Олексенко О. А. Стилетвірний потенціал морфологічних одиниць у поетичному тексті. Стилістика модерного часу: колективна монографія. Київ: Вид-во «Ліра-К», 2024. С. 308–340.
9. Олексенко О. А., Павлова І. А. Сучасна українська мова. Морфеміка. Словотвір. Морфологія: навчальний посібник. Харків: Вид-во Іванченка І. С., 2019. 274 с.
10. Півторак Г. П. Походження українців, росіян, білорусів та їхніх мов: Міфи і правда про трьох братів слов'янських зі «спільної колиски». Київ: Академія, 2001. 152 с.; 2-ге вид., доп. Київ: Арістей, 2004. 180 с.
11. Півторак Г. П. Українці: звідки ми і наша мова. Київ: Наукова думка, 1993. 200 с. 2-ге вид.
12. Півторак Г. П. Українці: звідки ми і наша мова. Дослідження, факти, документи. Київ: ВІПОЛ, 2014. 280 с.
13. Типова освітня програма для 10–12 класів закладів загальної середньої освіти, що забезпечують здобуття профільної середньої освіти за академічним спрямуванням: затв. наказом Міністерства освіти і науки України від 26 травня 2025 р. № 765.
14. Ткаченко О. Б. Мова і національна ментальність (Спроба сучасного синтезу). Київ: Грамота, 2006. 240 с.
15. Ткаченко О. Б. Українська мова і мовне життя світу. Київ: Спалах, 2004. 272 с.
16. Ткаченко О. Б. Українська мова: сьогодення й історична перспектива. Київ: Наукова думка, 2014. 512 с.
17. Царук О. В. Українська мова серед інших слов'янських: Етнологічні та граматичні параметри. Дніпропетровськ: Наука і освіта, 1998. 324 с.